

ANALÝZA VÝVOJA AGROSEKTORA A PERSPEKTÍVY ROZVOJA INŠTITÚCIE AGROKOMPLEX – NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, ŠTÁTNY PODNIK S NÁVRHMI OPATRENÍ PRI PRÍLEŽITOSTI 50. VÝROČIA VÝSTAVY AGROKOMPLEX 2025

VÝJAZDOVÉ ROKOVANIE VLÁDY SR, SEPTEMBER 2025

Manažérske zhrnutie

AGROKOMPLEX – NÁRODNÉ VÝSTAVISKO

Národné výstavisko Agrokomplex v Nitre je už 50 rokov centrom výstav slovenského poľnohospodárstva, potravinárstva a rozvoja vidieka. Za toto obdobie sa etablovalo ako najvýznamnejšia platforma na prezentáciu agrosektora na Slovensku a kľúčový nástroj pre komunikáciu so širokou verejnosťou. Každoročne ho navštívi viac ako 80 000 návštevníkov, prezentuje sa vyše 500 vystavovateľov a ekonomický prínos pre región Nitry.

Aktuálny stav výstaviska je však kritický, veľká časť hál a pavilónov bola postavená v 70. a 80. rokoch 20. storočia, technológie sú zastarané, energetická náročnosť vysoká a chýbajú moderné kongresové priestory. V porovnaní s medzinárodnými výstaviskami (Brno, Budapešť, Krakov) je Agrokomplex pozadu a stráca schopnosť organizovať väčšie podujatia.

Odhad investičných potrieb modernizácie je vysoký, projekt modernizácie má však vysokú návratnosť: predpokladá sa zdvojnásobenie návštevnosti, nárast prenájmových príjmov o 40 % a rozvoj kongresovej turistiky.

TOP PRIORITY

- Komplexná rekonštrukcia a modernizácia pavilónov a hál
- Budovanie kongresových, kultúrnych a športových priestorov
- Digitalizácia výstaviska a podpora hybridných podujatí
- Zelená transformácia – fotovoltika, tepelná izolácia, smart energy
- Prepojenie s univerzitami a výskumom – centrum inovácií

VIACROČNÝ FINANČNÝ RÁMEC (VFR) 2028 – 2034

VFR 2028 – 2034 určí budúcnosť financovania Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP). Slovensko je dnes silne závislé od európskych zdrojov – tvoria viac ako 70 % príjmov farmárov. Každé zníženie rozpočtu preto priamo ohrozuje životaschopnosť sektora. **Je dôležité brať na zreteľ, že SR po 20 rokoch v EÚ dosahuje na priamych platbách v €/ha cca 80% oproti priemeru EÚ.**

Očakáva sa tlak na presun financií do nových priorít (obrana, digitalizácia, zelená agenda). To môže znamenať pokles zdrojov pre poľnohospodárstvo o 10 – 30 % na základnej podpore príjmu a taktiež ďalšie poklesy v rámci jednotlivých intervencií, čo celkový pokles zdrojov SPP ešte viac navýši. Rizikom je najmä nedostatočné krytie citlivých odvetví (živočíšna výroba, ovocinárstvo, zeleninárstvo).

HLAVNÉ OHROZENIA

- Pokles priamych platieb pre farmárov (cca –10 až –30 %)
- Povinné stropovanie bez možnosti odrátania mzdových nákladov zasiahne tisícky fariem (doteraz sa stropovalo cca 80 fariem)
- Maximálna výška podpory je 100 000€, avšak po stropovaní je vyplatená suma len 61 250€
- Časť prostriedkov viazaná na SPP dokáže pokryť len základnú podporu príjmu, pričom ostatné financovanie podľa aktuálnej štruktúry SPP sa bude musieť vyjednávať, nakoľko pôjdu z odviazaných finančných prostriedkov
- Nastavenie budúcich priamych platieb orientované výlučne alebo primárne na malé farmy môže zásadne znevýhodniť Slovensko, kde je štruktúra fariem historicky a systémovo odlišná od väčšiny EÚ
- Predložený návrh vyvoláva obavy z vylúčenia podpory spracovateľov
- Ak zaniknú intervencie na úkor spoločného financovania rôznych sektorov z NRPP, môže dôjsť k zníženiu produkcie a následne k zníženiu úrovne potravinovej sebestačnosti SR
- Presun zdrojov do iných politík EÚ

- Zvýšené environmentálne nároky bez kompenzácií
- Zníženie konkurencieschopnosti slovenského agrosektora

Slovensko musí vytvárať koalície malých a stredných členských štátov a presadzovať mechanizmy kompenzácií. Nutné je zároveň pripraviť sa na väčšie spoluufinancovanie zo štátneho rozpočtu.

UKRAJINA – DOPADY NA AGROSEKTOR SR

Pristúpenie Ukrajiny do EÚ bude zásadne formovať trhy. Ukrajina má viac ako 40 mil. ha ornej pôdy a nízke výrobné náklady. Bez ochranných mechanizmov môže dôjsť k vytlačeniu slovenských producentov.

Najviac ohrozené komodity: obilniny (lacné ukrajinské obilie už dnes deformuje trh), hydina (v SR sebestačnosť 65 %), bravčové mäso (sebestačnosť pod 40 %) a olejiny. Farmári žiadajú prechodné obdobia a kompenzácie.

TOP PRIORITY

- Prechodné obdobia a kvóty pre citlivé komodity
- Kompenzácie farmárom postihnutým dovozom
- Harmonizácia pravidiel a kontrol

HLAVNÉ OHROZENIA

- Snaha Ukrajiny o extrémne navýšenie kvót (med o 500%, cukor o 400%, vajcia o 200%)
- Návrh EÚ, ktorý navrhuje zosúladiť produkčných štandardov do 31. 12. 2028 – tzn. že táto situácia môže znevýhodniť slovenských prvovýrobcov, ktorí už teraz musia dodržiavať prísne produkčné štandardy podľa EÚ

PŮDOHOSPODÁRSTVO – SEKTOROVÉ PRIORITY

Živočišná výroba

Živočišná výroba sa za posledných 20 rokov prudko oslabila. Stavby ošípaných klesli o 70 %, hydiny o 40 %. Sebestačnosť v bravčovom mäse je pod 40 %, hydine 65 %, hovädzom 70 %. Pozitívne je, že sebestačnosť v mlieku sa darí udržiavať na 90 %.

Komodita	Sebestačnosť (2024) v %	Cieľ (2030) v %
Mlieko	90	>90
Vajcia	80	>85
Bravčové mäso	38	60
Hydina	65	80
Ovocie a zelenina	35	50-60

Rastlinná výroba

Produkcia obilnín je stabilná. Sebestačnosť v ovocí a zelenine je len 35 %. Slovensko má nevyužitý potenciál v závlahách a moderných technológiách.

Fragmentácia vlastníctva pôdy komplikuje hospodárenie. Zrýchlenie pozemkových úprav a zjednodušenie prístupu mladých farmárov k pôde je kľúčové.

NAVRHOVANÉ OPATRENIA

- Stabilizácia chovov hospodárskych zvierat
- Podpora produkcie a spotreby živočišných výrobkov (mäso, mlieko, med, vajcia)
- Rozvoj závlahových systémov a vodozádržných opatrení
- Investície do ovocinárstva a zeleninárstva
- Zabezpečenie ochrany konkurencieschopnosti poľnohospodárov v súvislosti s pomocou EÚ Ukrajine a v súvislosti s pristúpením Ukrajiny k EÚ

- Podpora a zvýšenie atraktivity zamestnanosti v agrosektore
- Posilnenie veterinárnej ochrany a prevencie

POTRAVINÁRSTVO A OBCHOD

Potravinársky priemysel trpí technologickým dlhom (odhad stovky miliónov €). Saldo zahraničného obchodu s potravinami dosiahlo –2,2 mld. € v roku 2024. Viac ako 60 % spotreby potravín pokrývajú dovozy. Podiel domácich výrobkov v reťazcoch klesol pod 40 %.

TOP PRIORITY

- Modernizácia spracovateľských kapacít
- Výroba s vyššou pridanou hodnotou
- Zvýšenie podielu domácich potravín v obchodoch
- Marketingová podpora „Značky Kvality“
- Podpora exportných príležitostí
- Budovanie spoločných projektov SR–UA (výskum, inovácie)

LESNÍCTVO

Lesy pokrývajú viac ako 40 % územia Slovenska. Sektor čelí klimatickým hrozbám (podkôrník, víchrice). Drevospracujúci priemysel je slabý – často exportujeme nespracovanú guľatinu.

TOP PRIORITY

- Spracovanie dreva doma (nábytok, stavebníctvo)
- Prevencia a likvidácia kalamít
- Adaptácia lesov na klimatické zmeny
- Podpora ekosystémových služieb

ZÁVEREČNÉ ODPORÚČANIA

Slovensko stojí pred strategickými rozhodnutiami, ktoré ovplyvnia budúcnosť agropotravinárskeho sektora do roku 2034. Agrokomplex je vlajkovým projektom modernizácie a musí byť prioritou vlády. VFR 2028–2034 prinesie tlak na rozpočet, ale aj príležitosť na ekologickú modernizáciu. Ukrajina je geopolitickou výzvou – vyžaduje vyjednanie ochranných mechanizmov. Poľnohospodárstvo potrebuje vyššiu sebestačnosť, potravinárstvo technologickú modernizáciu a lesníctvo vyššiu pridanú hodnotu.

KRÁTKODOBÉ OPATRENIA (2025–2027)

- Rozbehnutie modernizácie Agrokomplexu
- Presadzovanie záujmov SR v rokovaniach o VFR
- Súčasné a budúce kvóty pri dovoze z Ukrajiny
- Podpora obnovy chovov hospodárskych zvierat
- Spustenie programov modernizácie potravinárstva

DLHODOBÉ OPATRENIA (DO 2034)

- Dokončenie transformácie Agrokomplexu na moderné výstavisko
- Zvýšenie sebestačnosti v kľúčových komoditách (mäso, zelenina, ovocie mierneho pásma)
- Rozvoj závlah a vodozádržných opatrení
- Stabilizácia potravinárskeho priemyslu a exportu
- Adaptácia lesov a posilnenie drevospracujúceho priemyslu

Úvod

Materiál predkladaný pri príležitosti 50. výročia výstavy Agrokomplex 2025 prináša komplexný pohľad na aktuálny stav a výzvy slovenského agrosektora. Dokument analyzuje kľúčové odvetvia – poľnohospodárstvo, potravinárstvo a lesníctvo – a zároveň sa osobitne zameriava na postavenie štátneho podniku Agrokomplex – NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, ktorý už päť desaťročí predstavuje hlavnú platformu prezentácie poľnohospodárstva a potravinárstva na Slovensku.

Analýza mapuje historický vývoj výstaviska, jeho význam pri organizácii národných a medzinárodných podujatí, ako aj jeho prínos pre propagáciu domácich výrobcov a odbornú komunikáciu. Zároveň poukazuje na rastúce technické a morálne opotrebenie infraštruktúry, ktoré znižuje konkurencieschopnosť a obmedzuje možnosti ďalšieho rozvoja. Dokument preto prináša návrh revitalizácie, zahŕňajúci modernizáciu výstavných hál, zvýšenie energetickej efektívnosti, digitalizáciu služieb, ako aj otvorenie areálu širšej verejnosti pre kultúrne, športové a komunitné aktivity.

Popri analýze výstaviska sa materiál venuje aj širšiemu kontextu agrosektora a jeho perspektívam v nadchádzajúcom programovom období Európskej únie (VFR 2028 – 2034). Očakávaný tlak na znižovanie rozpočtu EÚ pre poľnohospodárstvo, rastúce environmentálne požiadavky a budúce členstvo Ukrajiny v Únii predstavujú zásadné faktory, ktoré budú formovať podmienky slovenského poľnohospodárstva a potravinárstva.

Dokument identifikuje riziká vyplývajúce z nízkej potravinovej sebestačnosti Slovenska (okolo 40 %), vysokej závislosti od dovozov a technologického dlhu v potravinárstve. Zároveň upozorňuje na príležitosti spojené s rozvojom precízneho poľnohospodárstva, ekologizáciou výroby, digitalizáciou a podporou krátkych dodávateľských reťazcov.

Výstava Agrokomplex 2025 tak nie je iba symbolickým medzníkom, ale aj príležitosťou na reštart agrosektora a modernizáciu jeho infraštruktúry. Úspech bude závisieť od schopnosti zosúladiť verejné politiky, zabezpečiť strategické investície a podporiť domácich producentov. Len tak možno garantovať potravinovú bezpečnosť, stabilitu regiónov a dlhodobú udržateľnosť slovenského poľnohospodárstva.

Všeobecná časť

1. Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárstvo predstavuje strategický pilier národného hospodárstva Slovenskej republiky, ktorý zohráva nezastupiteľnú úlohu nielen v zabezpečení potravinovej bezpečnosti a starostlivosti o krajinu, ale aj v stabilizácii vidieckeho priestoru, zamestnanosti a biodiverzity. Napriek tejto kľúčovej úlohe čelí slovenský agrosektor v posledných rokoch narastajúcemu počtu výziev – od klesajúceho počtu hospodárskych zvierat, cez prehlbujúci sa nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily až po rastúce dopady klimatických zmien.

Negatívny trend znižovania živočíšnej výroby, zhoršujúca sa nákazová situácia v Európe, ale aj nízky záujem mladých ľudí o štúdium a prácu v agropotravinárskych odboroch podkopávajú dlhodobú udržateľnosť sektora. Zároveň sa zvyšujú očakávania verejnosti a legislatívne nároky na zodpovedné hospodárenie, welfare zvierat a ekologickú produkciu. Slovensko navyše čelí strategickej výzve zabezpečiť rovnaké podmienky pre domácich poľnohospodárov v kontexte rozšírenia EÚ a hospodárskej pomoci Ukrajine.

Slovenské poľnohospodárstvo stojí preto pred nevyhnutnosťou zásadnej transformácie: potrebuje sa adaptovať na meniace sa klimatické podmienky, zmodernizovať infraštruktúru (najmä v oblasti závlah a pastvy), a zároveň zlepšiť spoločenské vnímanie agrosektora prostredníctvom cieľavedomých opatrení v oblasti vzdelávania, inovácií a strategickej komunikácie.

Táto sekcia mapuje hlavné výzvy i možnosti slovenského poľnohospodárstva a ponúka konkrétne návrhy riešení, ktoré môžu prispieť k jeho stabilizácii, modernizácii a dlhodobej udržateľnosti. Ide najmä o:

- stabilizáciu stavov hospodárskych zvierat a podporu pastevných chovov,
- posilnenie opatrení na zvládanie sucha a adaptáciu na klimatické zmeny,
- zlepšenie nákazovej pripravenosti a veterinárnej infraštruktúry,
- riešenie krízy kvalifikovanej pracovnej sily cez motivačné štipendiá a duálne vzdelávanie,
- podporu ekologicky a eticky udržateľnej výroby vrátane prechodu z klieťkových chovov,
- uznanie poľnohospodárstva ako strategickej oblasti aj v rámci rozhodovania štátu.

Slovensko má všetky predpoklady stať sa sebavedomou poľnohospodárskou krajinou s konkurencieschopnou a modernou výrobou. Na to však potrebuje systémové, medziodvetvové a dlhodobé udržateľné riešenia, ktoré spájajú ochranu prírody, produkciu potravín a ekonomickú životaschopnosť vidieka.

1.1. Trendy vývoja v živočíšnej produkcii

Odvetvie chovu hospodárskych zvierat a živočíšnej výroby na Slovensku vykazuje v posledných rokoch výrazné známky stagnácie až poklesu. V tabuľke uvádzame vývoj stavu zvierat medzi rokmi 2020 až 2025. Tento vývoj reflektuje dlhodobé štrukturálne problémy, ktorým chovatelia čelia, najmä:

- nízka ekonomická rentabilita chovov napr. z dôvodu rastúcich nákladov na krmivá a energie, sprísňujúcich sa požiadaviek na welfare zvierat a vplyvov ďalších faktorov vrátane geopolitických a nákazových udalostí,
- nedostatok pracovnej sily a znižujúci sa záujem mladých ľudí o prácu v poľnohospodárstve,
- v pastevných chovoch upadanie tradícií - salašníctvo a nedostatočná generačná výmena, zanedbaná infraštruktúra na pasienkoch,
- kolísanie podmienok na trhu s výrobkami živočíšneho pôvodu v EÚ, neistota na trhu, zmeny v spotrebiteľskom správaní a konkurencia lacného dovozu,
- vplyv klimatických zmien, najmä sucha a vysoké teploty,
- vysoké nároky na poľnohospodárov, pokiaľ ide o plnenie environmentálnych požiadaviek.

Všetky príčiny poklesu počtu hospodárskych zvierat nie sú len negatívne. Treba zdôrazniť, že na základe pokroku v šľachtiteľskej a plemenárskej práci v medzinárodnom a európskom meradle, na ktorom sa Slovensko zúčastňuje, sa v

niektorých odvetviach zároveň zlepšuje úžitkovosť, resp. produkcia na jedno zviera v SR. Na produkciu toho istého množstva produktu (napr. mlieka) je teda potrebné chovať menej zvierat. Slovensko sa však naďalej musí zameriavať na stabilizáciu stavu hospodárskych zvierat, čo je dôležité nielen pre produkciu potravín, ale aj pre krajinotvorbu a zabezpečenie kvality pôdy (význam hospodárskych hnojív pre pestovanie plodín).

Tabuľka 1: Vývoj počtu zvierat za obdobie 2020 - 2025

	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
Dojčiace kravy	68 068	70 099	72 049	73 617	72 274	72 955
Dojnice	121 640	118 230	114 843	114 254	111 407	110 683
Ovce	319 990	308 512	313 420	314 306	293 578	286 150
Kozy	18 443	18 417	19 913	20 155	18 638	17 621
Ošipané	536 550	529 731	421 786	422 442	443 282	486 338
Hydina	11 323 990	11 027 287	10 958 044	10 337 702	10 058 041	10 412 438
Včely	318 760	341 467	349 039	353 733	341 547	335 649
Zdroj: CRHZ	*Údaje do 06/2025					

Tabuľka 2: Trendy vývoja v živočíšnej produkcii

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vývoj počtu nosníc konzumných vajec v intenzívnych chovoch	-	2 389 202	2 384 962	2 295 409	2 098 185	1 617 096
Vývoj produkcie konzumných slepačích vajec v intenzívnych chovoch (tis. ks)	-	1 064 190	1 023 448	997 660	887 945	867 222
Vývoj produkcie jatočnej hydiny v intenzívnych chovoch (t. ž. hm.)	-	106 507	103 353	108 818	104 770	105 069
Vývoj hrubej domácej produkcie jatočných ošipaných (t)	62 800,60	61 011,40	60 702,30	51 863,50	46 857,70	-
Zdroj: MPRV SR - Výkaz VOH (MPRV SR) 7-12, Výkaz Mäso						

Tabuľka 3: Prehľad produkcie rýb a prac. sily v rybnom hospodárstve

	2020	2021	2022	2023	2024
produkcia v kg	2 323 584	2 539 764	2 974 786	3 002 010	2 695 254
počet spravodajských jednotiek	123	117	116	127	*
pracovná sila (stála + sezónna)	1 193	739	778	779	899
Zdroj: Výkaz RYB 1-01	*Dočasne nedostupný údaj				

Tabuľka 4: Údaje o veľkosti chovných zariadení rýb v SR

	2020		2021		2022		2023		2024	
	počet	rozloha/ objem	počet	rozloha/ objem	počet	rozloha/ objem	počet	rozloha/ objem	počet	rozloha/ objem
rybníky (ha)	532	2 088	498	1 953	502	1 958	437	2 007	445	2 032
malé vodné nádrže (tis. m³)	49	8 249	52	9 525	46	10 171	50	9 572	44	9 501
liahne a odchovne (m³)	55	1 520	70	5 807	86	12 383	162	13 886	199	15 057
nádrže plast., bet., žľaby (m³)	727	49 978	725	56 769	578	90 122	617	131 170	627	125 253
recirkulačné systémy (m³)	23	8 956	36	9 839	42	10 021	57	8 103	53	46 508

Zdroj: Výkaz RYB 1-01

V snahe rozvoja odvetví živočíšnej výroby by sa SR mala zamerať na:

- presadenie strategickej pozície poľnohospodárstva v národnom hospodárstve a dosiahnutie kladného vnímania živočíšnej výroby/ poľnohospodárstva verejnosťou,
- stabilizáciu stavu hospodárskych zvierat,
- podporu produkcie a spotreby živočíšnych výrobkov (mäso, mlieko, med, vajcia),
- podporu investícií, inovácií, digitalizácie v živočíšnej výrobe vrátane modernizácie infraštruktúry v pastevných chovoch,
- zvýšenie atraktívnosti živočíšnej výroby pre mladú generáciu,
- zavedenie a podporu chovateľských stratégií odolných voči zmene klímy,
- posilnenie úlohy chovu hospodárskych zvierat v manažmente krajiny,
- podporu riadenia rizík v poľnohospodárstve,
- zabezpečenie ochrany konkurencieschopnosti poľnohospodárov v súvislosti s pomocou EÚ Ukrajine a v súvislosti s prístupom Ukrajiny k EÚ,
- posilnenie podpory poľnohospodárov v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky.

1.2. Nákazová situácia v SR

Aktuálna nákazová situácia v Slovenskej republike je napriek nedávnomu výskytu slintačky a krívačky hodnotená ako priaznivá. Prvý prípad tohto ochorenia bol potvrdený dňa 21. marca 2025, pričom posledné ohnisko bolo zaznamenané dňa 4. apríla 2025. Celkovo bolo usmrtených 8 578 zvierat v ohniskách ochorenia, v kontaktnom chove a v domácich chovoch. V dotknutých hospodárskych objektoch bola vykonaná predbežná dezinfekcia vonkajších aj vnútorných priestorov. V objektoch depopulovaných fariem v súčasnosti prebieha čistenie a záverečná dezinfekcia. Predpokladaný termín ukončenia týchto činností je do 31. júla 2025, pričom v jednotlivých prípadoch môže byť termín predĺžený až do 31. augusta 2025. Obnova chovov bude možná až po riadnom ukončení všetkých nariadených dekontaminačných opatrení.

Závažné a vysoko nákazlivé vírusové ochorenie, akým je slintačka a krívačka, naďalej predstavuje vážnu hrozbu pre chov domácich prežúvavcov s významnými negatívnymi ekonomickými dôsledkami. Aj napriek úspešnému zvládnutiu aktuálnej situácie zostáva najvyššou prioritou prevencia a ochrana pred opätovným zavlečením ochorenia do chovov vnímavých zvierat. Kľúčovým a nenahraditeľným nástrojom v boji proti šíreniu tohto ochorenia je dôsledné dodržiavanie zásad biologickej bezpečnosti vo všetkých chovoch.

Objavenie sa chorôb zvierat, ktoré sa v danej oblasti dlhodobo nevyskytovali, môže byť dôsledkom viacerých súbežne pôsobiacich faktorov. Jedným z kľúčových činiteľov je zmena klímy, napríklad miernejšie zimy a predĺžené vegetačné obdobia vytvárajú vhodnejšie podmienky pre prežitie a šírenie patogénov, ako aj ich prenášačov, akými sú kliešte či komáre. Tieto druhy sa tak môžu udržať aj v oblastiach, kde predtým neprežívali. Ďalším významným faktorom je globálny obchod, ktorý zahŕňa presuny zvierat, krmív, produktov živočíšneho pôvodu a dopravných prostriedkov. Týmto tokmi sa môžu nevedome prenášať infekčné agensy na veľké vzdialenosti a medzi regiónmi s rozdielnou epizootologickou situáciou. Migrácia voľne žijúcich zvierat, najmä vtáctva alebo veľkých cicavcov, predstavuje ďalší prirodzený spôsob šírenia chorôb cez hranice štátov bez ohľadu na regulačné opatrenia. K výskytu nákaz môže prispievať aj nedostatočná biologická bezpečnosť v chovoch, nízka frekvencia alebo obmedzený rozsah veterinárnych kontrol, ako aj nelegálne presuny a obchodovanie so zvieratami, ktoré obchádzajú oficiálne kontrolné mechanizmy. Takisto zmena chovateľských praktík, napríklad intenzívny chov v nevyhovujúcich podmienkach alebo vysoká koncentrácia zvierat zvyšuje riziko prepuknutia a šírenia nákaz.

Tabuľka 5: Prehľad výskytu vybraných ochorení zvierat v krajinách V4 v rokoch 2020 – 2025

Ochorenie/rok	2020	2021	2022	2023	2024	2025
AMO	SK, PL, HU	SK, PL, HU	SK, ČR, PL, HU	SK, ČR, PL, HU	SK, ČR, PL, HU	SK, ČR, PL, HU
VTÁČIA CHRÍPKA	SK, ČR, PL, HU	SK, ČR, PL, HU	SK, ČR, PL, HU	SK, ČR, PL, HU	SK, ČR, PL, HU	SK, ČR, PL, HU
BESNOTA	SK, PL	PL	SK, PL, HU	SK, PL, HU	SK, ČR, PL, HU	SK, PL
BLUETONGUE					ČR, PL	PL
MOR MALÝCH PREŽÚVAVCOV						HU
SLAK						SK, HU

Zdroj: ec.europa.eu

Údaje o vybraných ochoreniach zvierat v štátoch V4 odrážajú skutočnosť, že Slovenská republika je z hľadiska nákazovej situácie na správnej ceste. Napriek tomu, že v posledných rokoch sa Európe opäť objavujú niektoré choroby, ktoré boli dlhodobo eradikované alebo absentovali, ako sú napr. slintačka a krívačka (SLAK), kiahne oviec a kôz, nodulárna dermatitída (aktuálne prípady sú tohto času vo Francúzsku a Taliansku), či mor malých prežúvavcov, Slovensko si v porovnaní so susedmi udržiava priaznivý status. V čase, keď je epizootologická situácia v Európe ovplyvňovaná klimatickými zmenami, migráciou zvierat a globálnym obchodom, Slovensko vynakladá úsilie na zvládnutie týchto výziev. Pravidelné veterinárne kontroly v chovoch zvierat, osвета medzi chovateľmi a udržiavanie základných princípov biologickej bezpečnosti predstavujú dôležité nástroje na znižovanie rizika zavlečenia a šírenia nákaz, čím sa prispieva k ochrane zdravia zvierat, bezpečnosti potravín aj stabilite živočíšnej výroby.

Udržanie tohto priaznivého stavu si však vyžiada investície nielen do diagnostiky a personálneho zabezpečenia, ale aj do štruktúry veterinárnej správy. Nevyhnutné bude nielen zachovať existujúce kapacity, ale ich aj systematicky posilňovať v súlade s aktuálnymi trendmi a budúcimi výzvami v oblasti ochrany zdravia zvierat.

1.3. Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily

Spolupráca medzi farmármi, výskumnými inštitúciami a vládou je nevyhnutná. Vzdelávanie a osvetové akcie môžu zvýšiť ekologické povedomie a podporiť inovácie.

Záujem mladých ľudí o štúdium v agropotravinárskych odboroch je dlhodobo nízky, a to aj napriek tomu, že trh práce naliehavo potrebuje kvalifikovaných pracovníkov v tomto sektore. Mnohé odborné školy zápasia s nízkym počtom uchádzačov, čo v niektorých prípadoch vedie až k zániku vybraných študijných odborov. Zamestnávateľia opakovane upozorňujú na akútny nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, čo vytvára výrazný nesúlad medzi ponukou a dopytom na trhu práce. Ide o nepriaznivý vývoj, ktorý môže mať vážne dôsledky pre udržateľnosť a konkurencieschopnosť slovenského agropotravinárskeho sektora.

Medzi nedostatkové profesie patria najmä:

- ovocinár, pekár, mäsiar, traktorista, dojič, pastier, zberač úrody, pomocný pracovník v rastlinnej výrobe,
- zootechnik, agronóm, ošetrovateľ zvierat, pracovník v mliekarenskom priemysle.

Tieto profesie chýbajú vo všetkých regiónoch Slovenska, čo poukazuje na systémový problém a potrebu strategických opatrení na úrovni vzdelávacej politiky aj trhu práce.

Počet žiakov v odboroch, ktoré ich pripravujú na uvedené profesie, dlhodobo klesá, kým v roku 2008 študovalo v poľnohospodárskych a potravinárskych odboroch 11 856 žiakov, v roku 2023 ich bolo už len 9 009. Tabuľka č. 6 poskytuje prehľad o počte stredných odborných škôl na Slovensku, ktoré ponúkajú študijné odbory zamerané na poľnohospodárstvo, potravinárstvo a veterinárnu starostlivosť. Zároveň uvádza aj aktuálny počet žiakov, ktorí sa v týchto odboroch môžu vzdelávať.

Tabuľka 6: Vývoj počtu SOŠ so zameraním na poľnohospodárstvo, potravinárstvo a veterinárne odbory

2020/2021		2024/2025		2025/2026		
	počet škôl	najvyšší počet žiakov prvého ročníka	počet škôl	najvyšší počet žiakov prvého ročníka	počet škôl	najvyšší počet žiakov prvého ročníka
Banskobystrický samosprávny kraj	7	340	7	215	7	196
Bratislavský	3	157	4	207	5	260
Košický	6	216	5	193	7	217
Nitriansky	10	350	9	399	10	355
Prešovský	8	135	5	90	5	96
Trenčiansky	4	88	3	70	2	75
Trnavský	6	100	5	153	5	173
Žilinský	5	134	4	193	4	114
celá SR	49	1520	42	1520	45	1486

Navrhované možnosti pre zlepšenie situácie v agropotravinárskom sektore

- Zlepšiť spoločenské vnímanie agropotravinárstva prostredníctvom kampaní zameraných na mladých ľudí a ich rodičov (napr. prezentácia úspešných príkladov z praxe, využitie sociálnych sietí, spolupráca s influencerami z vidieckeho prostredia).
- Zdôrazňovať ekologické, inovatívne a technologicky pokročilé aspekty moderného poľnohospodárstva a potravinárstva.
- Prepojenie škôl a zamestnávateľov - zaviesť duálne vzdelávanie alebo posilniť jeho existujúce formy tak, aby žiaci získavali reálnu prax priamo u zamestnávateľov.
- Motivačné stimuly pre študentov formou štipendií, finančných príspevkov na ubytovanie a dopravu pre študentov v nedostatkových odboroch.

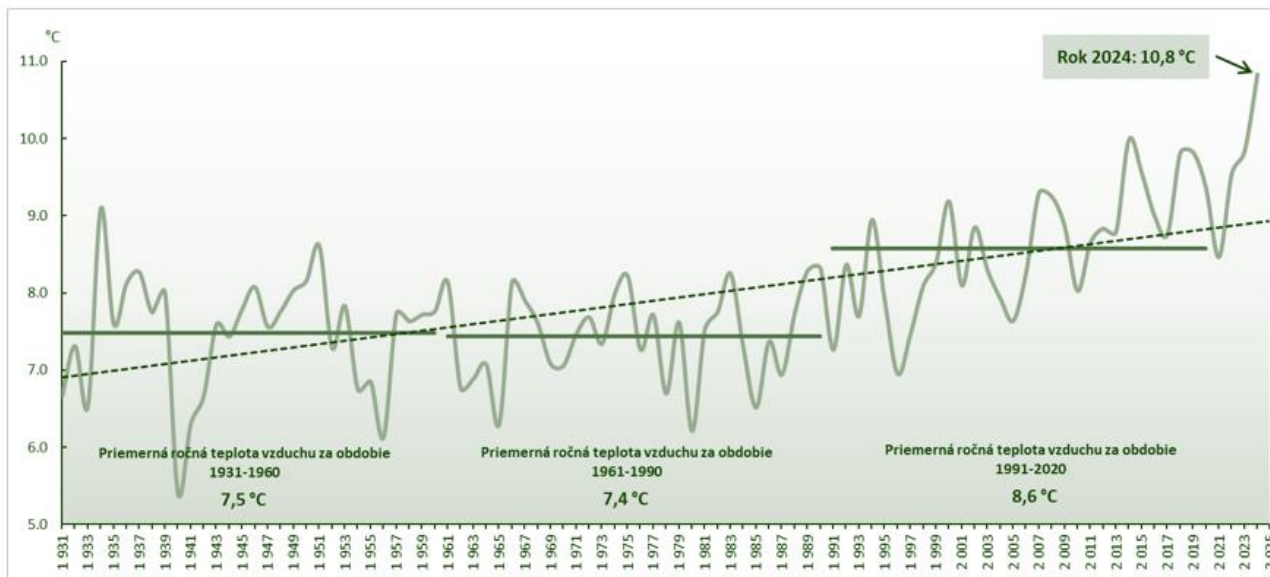
1.4. Strategické postavenie poľnohospodárstva a potravinovej bezpečnosti v národnom hospodárstve

Dosiahnuť uznanie strategického postavenia poľnohospodárstva a bezpečnosti potravín je jedným z kľúčových princípov Vízie poľnohospodárstva a potravinárstva z dielne Európskej komisie, ktorá je jedným zo zásadných dokumentov pre nastavenie budúcnosti Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Tento kľúčový princíp je potrebné presadiť aj na úrovni rokovaní na rôznych stupňoch výkonu štátnej moci ako aj samosprávy pri strategických rozhodnutiach, napr. o stavebných investíciách o rozpočte a pod.. Tak ako sa pri predkladaní legislatívnych materiálov musí posudzovať dosah na životné prostredie, rovnako vážne by sa malo pristupovať k posudzovaniu vplyvov na produkciu potravín na Slovensku pri predkladaní návrhov legislatívnych a nelegislatívnych materiálov. Čiastočne je síce tento princíp riešený formou vyhodnotenia dosahov legislatívneho materiálu na podnikateľské prostredie, ale v prípade záujmov z pohľadu ochrany životného prostredia a záujmov poľnohospodárov alebo pri stavebných investíciách, je to práve poľnohospodárstvo, ktoré často ťahá za kratší koniec. Cieľom je dosiahnutie povedomia naprieč všetkými rezortmi o dôležitosti domácej produkcie potravín, ktoré by sa v konečnom dôsledku malo pretaviť do uznania priority produkcie potravín/poľnohospodárstva okrem iného aj v rámci zákona o rozpočte. Uvedomujeme si, že nielen poľnohospodárstvo je v rámci rozpočtu poddimenzované, sú aj ďalšie dôležité oblasti ako napr. vzdelávanie a zdravotná starostlivosť, ktoré si nevyhnutne vyžadujú štedrejšiu pozornosť vlády SR. Potraviny sú však nevyhnutné pre život (sú nevyhnutné aj v školstve a zdravotníctve), a ak sa Slovensko významne oslabí v oblasti komerčnej produkcie potravín, t.j. vlastnej produkčnej sebestačnosti, nebude silným partnerom ani pri strategických rokovaníach v iných odvetviach na úrovni EÚ či medzinárodnej úrovni. Ďalšie zvyšovanie závislosti na dovoze potravín zo zahraničia by postavilo SR do strategicky nevýhodnej pozície.

1.5. Dôsledky zmeny klímy a problémy s vodou, vodozádržné opatrenia

Adaptácia poľnohospodárstva na klimatické zmeny je nevyhnutná pre udržateľnú produkciu potravín v budúcnosti. Slovensko už teraz čelí extrémom ako sú suchá, privalové dažde, horúčavy či výkyvy vegetačného obdobia. S tým súvisia aj zmeny v systéme zavlažovania a vodohospodárske opatrenia, prevencia erózie a ochrana pôdneho fondu. Priemerná ročná teplota sa aj na Slovensku postupne zvyšuje. Má vplyv na zvýšenú evapotranspiráciu vegetácie, vplyv na dĺžku vegetačného obdobia a tým na zvýšenú potrebu vody.

Graf 1: Priestorová priemerná ročná teplota vzduchu od roku 1931 na území SR

Zdroj: SHMÚ

Voda v poľnohospodárskej krajine je kľúčový prvok, od ktorého závisí produkcia potravín. Keďže úbytok vody v krajine je komplexnejšia problematika a súvisí s celkovým manažmentom krajiny, je potrebné zabezpečiť, aby bol dostatok vody pre všetky sektory, ktoré sú na nej závislé. V rezorte pôdohospodárstva máme snahu riešiť problematiku hydromelioračných zariadení a zadržiavania vody pre účely závlah. Samozrejme, aj riešenie akútnych udalostí v prípade strát a škôd na produkcii poľnohospodárskych výrobkov a majetku poľnohospodárskych podnikov spôsobených poveternostnými podmienkami. V praxi dnes potrebujeme vodu v krajine zadržať a súčasne udržateľne využívať. Preto je potrebné prehodnotiť doterajšie využitie odvodňovacích kanálov z celoročného celoplošného odvádzania vôd z krajiny na zadržanie zrážkových, drenážnych vôd v krajine. Je to zásadná zmena prístupu k využívaniu tejto infraštruktúry, z čoho vyplýva potreba nového metodického prístupu k analýze stavu odvodňovacích kanálov a návrhu ich optimálneho využitia a adaptácie. Za týmto účelom je potrebné do praxe zaviesť nový prístup - adaptívnu obnovu a manažment odvodňovacej siete, ktorý umožní nové využitie odvodňovacích kanálov. Ide predovšetkým o zadržanie vody v odvodňovacích kanáloch formou stavidiel.

Z hľadiska zdrojov vody je potrebné vodné zdroje v území obnovovať, dopĺňať, primárne zlepšiť zadržanie zrážkových vôd v krajine. Následne je potrebné udržiavať v dobrom stave jednotlivé zdroje vody, ako závlahové vodné nádrže a odberné miesta na odber vody z vodných tokov. V tejto oblasti je dôležitá spolupráca so správcami jednotlivých povodí. Perspektívnym zdrojom vôd je využívanie vyčistených odpadových vôd a regenerovaných vôd. Využívanie podzemných vôd sa musí riadiť ich udržateľnosťou pri súčasnom dodržaní záväzkov v oblasti ochrany vôd, najmä rámcovej smernice o vode. Komplexné riešenie závisí od samotného dopytu a záujmu o závlahovú vodu a od disponibilnej závlahovej vody z uvedených vodných zdrojov. Je potrebná modernizácia hlavných závlahových systémov, obnova nefunkčnej, rozšírenie existujúcej alebo budovanie novej závlahovej infraštruktúry, udržateľný manažment, údržba, servis a prevádzka, potrebná analytická a kontrolná činnosť, súvisiace plánovanie.

Expert z rezortu klimatológie a vodohospodárstva navyše poukazuje na to, že klesajú hladiny vodných tokov, ktoré slúžia ako zdroj odberu aj pre závlahy. Z tohto dôvodu by sme chceli medzi prioritné úlohy nášho rezortu v spolupráci s rezortami životného prostredia a výstavby navrhnúť, aby sa po vzore okolitých krajín začala budovať sieť malých lokálnych vodných závlahových nádrží, ktoré by zachytávali vodu zo spádovej krajiny a tá by bola k dispozícii počas celého vegetačného obdobia.

Dňa 14.12.2022 vláda Slovenskej republiky schválila materiál pod názvom „Súbor opatrení v oblasti hydromeliórií pre adaptáciu na zmenu klímy a obnovu infraštruktúry závlah na Slovensku“. Jeho princípom je, aby sa zmenou využitia existujúcich odvodňovacích systémov na systémy umožňujúce zadržiavanie vôd v poľnohospodárskej krajine, obnovou a optimalizáciou disponibilných zdrojov na závlahy a obnovou, rekonštrukciou a modernizáciou závlahových systémov vytvárali optimálne a udržateľné podmienky hospodárenia s vodou, s cieľom posilnenia konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a zabezpečenia potravinovej bezpečnosti v kontexte prebiehajúcich klimatických zmien. Tento dokument tvorí nosnú kostru všetkých aktivít, ktoré v dnešnej dobe Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR prostredníctvom štátneho podniku Hydromeliórie priebežne realizuje. Sú v ňom presne špecifikované prierezové nástroje a opatrenia nového prístupu ktoré podporujú dlhodobé udržanie produkčného potenciálu pôdy, ako aj udržanie a obnovu ekosystémových funkcií pôdy v poľnohospodárskej krajine. Opatrenia majú zabezpečiť zvyšovanie zásob podzemných a povrchových vôd v krajine a prispieť k využitiu moderných a úsporných závlahových technológií. Napríklad aj využívanie udržateľného a klimaticky inteligentného manažmentu odvodňovacích kanálov.

Taktiež je dôležité mobilizovať odborné kapacity a vykonať štúdie, najmä pre vodozádržné opatrenia, s čím súvisí aj potreba posilniť inštitúcie, ako Slovenský hydrometeorologický ústav, Slovenský vodohospodársky podnik či Výskumný ústav vodného hospodárstva.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR má v platnosti „Schému štátnej pomoci na náhradu škôd spôsobených nepriaznivou poveternostnou udalosťou, ktorú možno prirovnať k prírodnej katastrofe“ pre MSP (č. SA.54289(2019/XA)) platná do 31.12.2023 a pre všetky podniky (č. SA.60698 (2020/N)), ktorej trvanie je od 15.02.2021 do 31.12.2026. Pomoc podľa schémy sa bude poskytovať v prípade strát a škôd na produkcii poľnohospodárskych výrobkov a majetku poľnohospodárskych podnikov spôsobených poveternostnými podmienkami ako napríklad:

- a) mráz,
- b) búrky a krupobitie,
- c) námraza,
- d) silný alebo dlhotrvajúci dážď,
- e) veľké sucho.

Za nepriaznivú poveternostnú udalosť, ktorú možno prirovnať k prírodnej katastrofe sa považuje taká poveternostná udalosť, ktorá v prípade poľnohospodárstva zničí viac ako 30 % priemernej produkcie vypočítanej za predchádzajúce obdobie troch rokov alebo na základe trojročného priemeru za predchádzajúce obdobie piatich rokov bez najvyššieho a najnižšieho údaja. Podrobné informácie k danej schéme sú dostupné na webovom sídle ministerstva. Využívanie schémy však závisí od rozpočtových možností rezortu.

V súčasnosti môžu poľnohospodári môcť žiadať finančné prostriedky na stavbu a rekonštrukciu závlahových systémov aj zo Strategického plánu spoločnej poľnohospodárskej politiky.

Strategický dokument Ministerstva životného prostredia SR s názvom „Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy“ uvádza príklady adaptačných opatrení pre pôdne prostredie:

Tabuľka 7: Adaptačné opatrenia v pôdnom prostredí

Všeobecné opatrenia	Využívanie pôdoochranných technológií spracovania pôdy.
	Pôdoochranné minimalizačné technológie.
	Podpora mozaikového využívania poľnohospodárskej krajiny.

	Využívanie opatrení na zlepšenie štruktúry pôdy (podrývaním a hĺbkovým kyprením a hnojením maštalným hnojom alebo zeleným hnojením).
Zachovanie a zvýšenie množstva organického uhlíka v pôde	Výsadba trvalých kultúr a drevín vhodných z hľadiska pôdnych a vodných podmienok, podpory stability ekosystémov a tvorby krajiny v súlade so zákonom č. 220/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov).
	Organické poľnohospodárske systémy a aplikácia organických hnojív.
	Podpora zvýšenia živočíšnej výroby, ktorej deficitom trpí aj zdroj organickej hmoty v pôde.
	Aplikácia organického hnojenia v súlade s platnou legislatívou.
	Podpora integrovanej produkcie a opatrení ekologického poľnohospodárstva.
Opatrenia na elimináciu erózie pôdy	Využívanie pôdoochranných technológií špeciálne pre eróziu ohrozené pôdy.
	Produkčné systémy prispôbené kapacite krajiny a vhodnosti pôdy.
	Zachovanie a obnova líniových prvkov v krajine (zriaďovanie vetrolamov so širším vegetačným pásom, zriaďovanie medzí, zalesnených pásov v smere vrstevníc, trvalo zatrávnených pásov a terás).
	Postupy tzv. konzervačného poľnohospodárstva (ponechanie veľkého množstva rastlinných zvyškov na povrchu pôdy alebo udržiavanie trvalého rastlinného porastu dlhoročnými plodinami).
	Ochranné systémy orby (vrstevnicová orba).
	Opatrenia krajinného inžinierstva (veľkosť, tvar a smer poľnohospodárskych blokov, poľné cesty, regulácia odvedenia vody z pozemkov).
	Konštrukcia nových krajinných prvkov.
	Podpora zachovania a správneho hospodárenia na trvalých trávnych porastoch.
	Využívanie agrolesníckych systémov.
Zabezpečenie a zachovanie priaznivého vlhkostného stavu pôdy	Zvyšovanie retenčnej schopnosti pôdy a zadržiavania vody v pôde aj v krajine.
	Zachovanie vody v pôde (napr. vsakovacími pásmi, infiltračnými priekopami, obnovou mokradí) tam, kde bilancia vo vode rozpustených látok nenaruší pôvodnú biodiverzitu, hydropedologický cyklus a štruktúru pôdy.
	Prehodnotenie sústavy odvodňovacích meliorácií v krajine, revitalizácia vhodných úsekov a rozšírenie ich funkcie na zadržanie vody dobudovaním zariadení na reguláciu odtoku, resp. zrušenie tých úsekov, ktoré stratili svoj účel a poslanie.
	Budovanie nových zavlažovacích zariadení a nádrží s vodozáchytnou funkciou.
Opatrenia proti zasoľovaniu pôdy	Preventívne opatrenia (zmena zdroja závlahovej vody, zmena intenzity zavlažovania, odstránenie závlah, zmena vodného režimu nezavlažovaných pôd).
	Opatrenia na elimináciu solí (slanomilné rastliny, fytooremediácia – s výnimkou vybraných biotopov európskeho a národného významu viazaných na slané prostredie).

Zdroj: <https://www.minzp.sk/files/odbor-politiky-zmeny-klimy/strategia-adaptacie-sr-zmenu-klimy-aktualizacia.pdf>

Dopady sucha na živočíšnu výrobu a návrh Programu dotácií na zabezpečenie vody pre pasúce sa zvieratá

Sucho predstavuje jeden z najzávažnejších klimatických faktorov, ktoré negatívne ovplyvňujú poľnohospodársku produkciu v strednej Európe. V prípade živočíšnej výroby má obzvlášť kritické dôsledky na pasúce sa hospodárske zvieratá, ktoré sú bez pravidelného prístupu k pitnej vode vystavené zhoršeným podmienkam chovu, stresu, zníženiu produkcie a v krajnom prípade aj mortalite. Slovensko sa v posledných rokoch čoraz častejšie stretáva so znížením hladiny podzemných vôd, sezónnym vysychaním prameňov a tradičných napájadiel na pasienkoch. Tento trend je dôsledkom zmeny klímy, veľmi nerovnomerným rozložením zrážok v priestore a čase a zhoršenej retenčnej schopnosti krajiny, pričom najviac sú zasiahnuté horské a podhorské regióny s extenzívnym chovom oviec, hovädzieho dobytku či koní.

Nedostatok vody na pasienkoch bezprostredne ohrozuje existenciu živočíšnej výroby a zároveň vedie k prerušeniu obhospodarovania menej produktívnych trávnatých plôch, ktoré sú dôležité z hľadiska biodiverzity aj zachovania krajinného rázu. Chovatelia, ktorí hospodária v horských a suchom exponovaných oblastiach, sú vystavení mimoriadnym nákladom na zabezpečenie vody pre zvieratá. V mnohých prípadoch ide o dovoz vody cisternami na väčšie vzdialenosti, čo je ekonomicky neudržateľné a ekologicky neefektívne.

Navrhuje sa zavedenie cielenej podpory zo strany štátu, a to formou Programu dotácií na zabezpečenie vody pre pasúce sa zvieratá, ktorý by bol zameraný na investičnú pomoc pri budovaní a obnove vodných zdrojov, najmä kopaných a vŕtaných studní, ako aj pri inštalácii čerpacích a distribučných zariadení, ideálne napájaných solárnou energiou.

Program by mal byť implementovaný ako mimoriadne opatrenie na zmiernenie dopadov klimatických zmien na živočíšnu výrobu a mal by byť financovaný v gescii Ministerstva životného prostredia SR, a pripravený v spolupráci s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Navrhovaný spôsob vyplácania pomoci by mal byť jednoduchý, transparentný a adresný. Prijímateľom pomoci by bol oprávnený subjekt podnikajúci v poľnohospodárskej prvovýrobe, ktorého prevažujúcou činnosťou je chov hospodárskych zvierat (napr. hovädzieho dobytká, oviec, kôz alebo koní) s využitím pastvy.

Výška dotácie by mohla dosiahnuť maximálne 70 % oprávnených nákladov, pričom absolútna výška príspevku by bola obmedzená na sumu 20 000 € na jeden projekt. (predbežný návrh na základe hrubého odhadu). Oprávnenými výdavkami by boli najmä náklady spojené s hydrogeologickým posúdením, vŕtaním alebo kopaním studne, zabezpečením čerpaceho zariadenia, zariadením vodojemu, napájadiel a s pripojením systému na solárny zdroj elektrickej energie.

Podpora by sa týkala len projektov realizovaných mimo intravilánu obce, t. j. priamo v pasienkových oblastiach alebo v ich bezprostrednej blízkosti.

Systém by fungoval na princípe predloženia žiadosti, ku ktorej by príjemca doložil základné technické a ekonomické podklady. Vyplatenie dotácie by bolo viazané na predloženie dokladov o realizácii projektu a o udržiavaní jeho účelu najmenej po dobu piatich rokov. Zároveň by bol stanovený súbor podmienok, ktorých porušenie by mohlo viesť k vráteniu dotácie.

Takto nastavený podporný mechanizmus by zabezpečil rýchlu reakciu na aktuálne klimatické výzvy, podporil by dlhodobú udržateľnosť živočíšnej výroby v postihnutých oblastiach a vytvoril by precedens pre ďalšie opatrenia v oblasti adaptácie poľnohospodárstva na zmenu klímy. Vzhľadom na závažnosť situácie a strategický význam živočíšnej výroby pre vidiek by mal byť tento program považovaný za jednu z priorit environmentálnej a agropotravinárskej politiky Slovenskej republiky.

Dopady zmeny klímy na sektor včelárstva

Klimatické zmeny sa v poslednom období negatívne podpísali aj na sektore včelárstva. Včelári hlásia každý rok zvýšený úhyn včelstiev, no tento rok hlásili úhyn vyše 30 % včelstiev (115 000), čo už začína byť vážne a vyžaduje si pozornosť. Samotní včelári sa úhynmi veľmi nechvália, znamená to pre nich určitý pocit hanby. Následok je spojený aj s negatívnymi zmenami klímy. Krátko trvajúce oteplenia v zimnom období, mrazy v období kvitnutia nektarodajných rastlín, dlhotrvajúce suchá spojené s vysokými teplotami, to všetko má negatívny dopad na životaschopnosť včiel. Včelári už dlhšie hovoria o potrebe podpory na výživu včiel v čase dlhotrvajúceho obdobia bez znášky. V súčasnosti včelári dostávajú podporu prostredníctvom výzvy na opeľovacu činnosť (1 200 000 eur = 4 eurá/včelstvo). Od roku 2014 sa táto podpora (najmä výška podpory) nemenila, pričom náklady na vstupy sa zvýšili rádovo o 70 -100 % (ceny včelárskych pomôcok, dreva, krmiva a pod.).

Navrhuje sa navýšenie v rámci existujúcej schémy pomoci o 4 eurá na včelstvo, čo predstavuje náklady na približne 4 – 5 kg krmiva. V kontexte rozpočtu ide o celkové navýšenie na opeľovacu činnosť o 1,2 milióna eur.

1.6. Trendy v rastlinnej a živočíšnej výrobe

Welfare:

V posledných rokoch rastie dôraz na zlepšovanie životných podmienok hospodárskych zvierat. Koncept welfare zvierat zahŕňa zabezpečenie fyzického aj psychického komfortu – prístup k potrave, vode, prirodzenému správaniu a ochrane pred stresom či bolesťou. Spotrebitelia čoraz viac požadujú produkty z tzv. etického chovu – zameraného na lepšie životné podmienky zvierat. V roku 2020 oznámila Európska komisia prostredníctvom stratégie „Z farmy na stôl“ zmenu právnych predpisov EÚ v oblasti dobrých životných podmienok zvierat s cieľom zosúladiť pravidlá s aktuálnymi vedeckými poznatkami, spoločenskými očakávaniami a cieľmi udržateľného poľnohospodárstva. V roku 2022 Komisia dokončila „kontrolu vhodnosti“ existujúcich právnych predpisov EÚ, ktorej výsledky ukázali, že je potrebné ich zmodernizovať. Revízia právnych aktov je zameraná na oblasť ochrany hospodárskych zvierat (nosnice, brojlerové kurčatá, ošípané, teľatá), zlepšenie pravidiel pre prepravu a usmrcovanie zvierat a nové možnosti označovania výrobkov podľa úrovne dobrých životných podmienok zvierat. Komisia 7. decembra 2023 predstavila legislatívny návrh na revíziu nariadenia o ochrane zvierat počas prepravy a legislatívny návrh prvého nariadenia EÚ o dobrých životných podmienkach psov a mačiek a ich vysledovateľnosti. Nové opatrenia v oblasti prepravy zvierat majú zlepšiť životné podmienky hospodárskych zvierat, ktoré sa každoročne prepravujú v rámci EÚ a tretích krajín. Nové pravidlá nahradia staré predpisy, ktoré už nezodpovedajú súčasným technickým a administratívnym požiadavkám. Cieľom je reagovať na nové vedecké poznatky a technológie, zohľadniť spoločenské očakávania a výzvy udržateľnosti, zjednodušiť a zlepšiť presadzovanie nových pravidiel. Medzi kľúčové zmeny oproti predchádzajúcej legislatíve patrí jasné rozdelenie zodpovedností medzi aktérov, obmedzenie doby prepravy zvierat a nové intervaly odpočinku, zahrnutie vodných živočíchov, zväčšený priestor pre zvieratá, rovnaké požiadavky pre dovoz, vývoz a tranzit, obmedzenia prepravy v extrémnych teplotách, dodatočné obmedzenia pre zraniteľné zvieratá a digitalizácia s využitím systému TRACES.

Nové pravidlá týkajúce sa dobrých životných podmienok psov a mačiek a ich vysledovateľnosti zavádzajú jednotné pravidlá pre chov, ustajnenie, manipuláciu a rozmnožovanie psov a mačiek v chovoch, obchodoch a útulkoch. Zároveň sa posilňuje ich dosledovateľnosť, aby sa zabránilo nelegálnemu obchodovaniu. Tieto návrhy sú posudzované Európskym parlamentom a Radou EÚ na pravidelných zasadnutiach Rady ministrov EÚ a zasadnutiach Pracovnej skupiny pre zvieratá a veterinárne otázky. Aktuálne dánske predsedníctvo Rady bude pokračovať v rokovaní o návrhu nariadenia o preprave zvierat. Pri návrhu o dobrých životných podmienkach psov a mačiek a ich vysledovateľnosti sa očakáva ukončenie rokovaní s Európskym parlamentom.

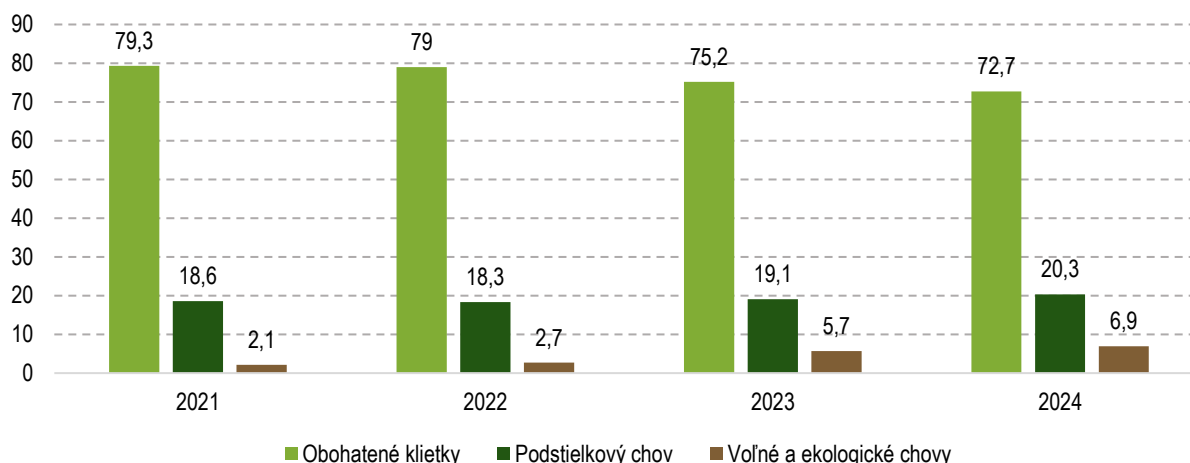
Podľa „Vízie pre poľnohospodárstvo a potravinárstvo“ z februára 2025 bude Komisia v najbližších mesiacoch spolupracovať s farmármi, potravinármi a verejnosťou. Na základe ich odporúčaní plánuje pokračovať v revízii právnych predpisov v oblasti dobrých životných podmienok zvierat vrátane postupného zákazu klietkového chovu. Zároveň bude presadzovať, aby aj dovážané zvieratá a potraviny spĺňali rovnaké pravidlá ako tie v EÚ.

Ukončenie klietkového chovu nosníc

Jedným z hlavných trendov v Európskej únii je postupný odklon od klietkových chovov, najmä u nosníc, prasníc a králikov. Iniciatíva „End the Cage Age“ vyvolala legislatívne zmeny, ktoré smerujú k ich úplnému zákazu. V praxi to znamená prechod na voľné alebo podstielkové systémy, ktoré zvyšujú životnú pohodu zvierat. Niektoré obchodné reťazce na Slovensku sa zaviazali ukončiť predaj vajec z klietkového chovu do roku 2025. Prestavba klietkových chovov si však vyžaduje vysoké investície, čo predstavuje výzvu najmä pre menších farmárov. V súčasnosti až takmer 73 % nosníc na Slovensku stále žije v obohatených klietkach, iba 20 % je v podstielkových systémoch a 7 % vo voľnom výbehu. Ročne sa prestaví približne 5 % chovov, čo nestačí na splnenie požiadaviek obchodných reťazcov.

Prechod z klietkového na alternatívny chov nie je len otázkou vôle, ale aj peňazí. Chovatelia musia prerobiť svoje haly, investovať do novej technológie a zabezpečiť, aby zvieratá mali lepšie podmienky. To všetko si vyžaduje značné finančné prostriedky, ktoré sami nedokážu pokryť. Preto bude potrebné hľadať možnosti, ako tento proces reálne podporiť a uľahčiť jeho realizáciu.

Graf 2: Podiel produkcie vajec podľa spôsobu chovu v intenzívnych chovoch v SR (v %)

Zdroj: výkaz VOH (MPRV SR) 7-12

Zmeny v systémoch chovu odzrkadľujú rastúci záujem verejnosti o etickú a udržateľnú produkciu potravín, čo mení aj prístup obchodných reťazcov a potravinového priemyslu. Preto sa kladie dôraz na štátnu a európsku podporu formou dotácií a prechodných období.

1.7. Návrat hospodárskych zvierat na slovenské pasienky

Rok 2026 bude Medzinárodným rokom pasienkov a pastierov (International year of rangelands and pastoralists 2026) pod záštitou OSN - FAO a jeho cieľom je zvýšiť povedomie a obhajovať hodnotu kvalitných pasienkov a udržateľného pastierstva. Slovensko ako člen FAO a zároveň členský štát EÚ, ktorá je členom FAO, by sa malo v reprezentatívnom zastúpení zúčastniť na súvisiacich podujatiach a aktivitách, vzhľadom na skutočnosť, že FAO sa považuje za kľúčového aktéra v oblastiach ako udržateľné poľnohospodárstvo, harmonický rozvoj vidieka a potravinová bezpečnosť, ktoré sú v súlade so spoločnou poľnohospodárskou politikou EÚ. Tento bod súvisí s bodom adaptácia na zmenu klímy, Slovensko je z pohľadu rázu krajiny ideálnou krajinou na využitie pasienkov, vysporiadanie sa s hrozbou sucha však považujeme za veľmi dôležité pre udržateľnosť pastevného chovu oviec, kôz a hovädzieho dobytká.

Odporúča sa pokračovať v podpore pastevného chovu v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia SR, s cieľom nastavenia zmysluplnej a dostatočne motivujúcej podpory pre poľnohospodárov.

V oblasti podpory pasenia sa odporúča naďalej spolupracovať s Ministerstvom kultúry SR, v gescii ktorého sa Slovenská republika uchádza o ďalší zápis do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO s názvom Transhumancia – sezónne pasenie zvierat (Transhumance, the seasonal droving of livestock) spolu s ďalšími piatimi krajinami (Bulharskom, Poľskom, Srbskom, Tureckom, Ukrajinou) ako rozšírenie už existujúcej medzinárodnej nominácie, ktorá bola premenená na úspešný zápis v roku 2023. V súčasnosti zahŕňa krajiny: Albánsko, Andorru, Rakúsko, Chorvátsko, Francúzsko, Grécko, Taliansko, Luxembursko, Rumunsko a Španielsko.

Dôležitý priestor na spoluprácu je aj s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR v oblasti riešenia nedostatku pastierov, valachov, bačov, čo je limitujúci problém pre ďalší rozvoj pastevného chovu hospodárskych zvierat.

2. Potravinárstvo a obchod

Potravinársky priemysel patrí medzi kľúčové odvetvia slovenského hospodárstva, nielen ako bezprostredný nadväzujúci článok poľnohospodárskej prvovýroby, ale aj ako významný zamestnávateľ a stabilizátor regionálneho rozvoja. Jeho výstupy ovplyvňujú každodennú dostupnosť potravín, kvalitu výživy obyvateľstva i potravinovú bezpečnosť krajiny. Napriek silnej tradícii, rozvinutej legislatíve a existujúcej spracovateľskej infraštruktúre čelí slovenské potravinárstvo súboru systémových výziev, ktoré limitujú jeho rozvoj a konkurencieschopnosť.

Jedným z najväčších problémov je prehlbujúci sa investičný dlh, nízka technologická úroveň mnohých podnikov a nedostatočné využitie výrobných kapacít. Produkčná sebestačnosť je síce v niektorých základných komoditách (napr. mlieko, vajcia, múka) relatívne vysoká, no spracovateľský sektor nedokáže túto surovinu efektívne zužitkovať a premietnuť do finálnych výrobkov pre domácich spotrebiteľov. Výsledkom je dlhodobá negatívna bilancia zahraničného obchodu, a to najmä v sortimente bežne nahraditeľných potravín, ktoré by bolo možné vyrábať na Slovensku.

Zásadným problémom je aj dominancia obchodných reťazcov pri predaji potravín, zložitý prístup domácich výrobcov do distribučných sietí a pretrvávajúca orientácia sektora na produkty s nižšou pridanou hodnotou. Potravinová sebestačnosť Slovenska ostáva nedostatočná – nielen z pohľadu bezpečnosti, ale aj z hľadiska ekonomickej suverenity krajiny a stability vidieckych regiónov.

Súčasný výzvy však zároveň predstavujú aj príležitosti. Slovensko disponuje dostatkom poľnohospodárskej suroviny, priestorom na modernizáciu a potenciálom na zlepšenie odbytových podmienok pre domácich výrobcov. Kľúčom k zvráteniu nepriaznivého trendu je cieľená podpora investícií, zvyšovanie efektivity výroby, marketingová podpora domácich potravín a využitie dostupných výrobných kapacít.

Táto sekcia preto identifikuje hlavné prekážky rozvoja potravinárstva a obchodu, a zároveň navrhuje konkrétne opatrenia zamerané na:

- odstránenie investičného dlhu a modernizáciu spracovateľských kapacít,
- zvýšenie produkcie s vyššou pridanou hodnotou a konkurencieschopnosťou,
- podporu odbytových ciest pre slovenské potraviny v inštitúciách verejného sektora,
- zlepšenie marketingovej viditeľnosti slovenských výrobkov v prostredí obchodných reťazcov.

Ak má byť Slovensko dlhodobou potravinovo bezpečnou a ekonomicky suverénnou krajinou, musí podporiť potravinársky priemysel ako nosný pilier národnej hospodárskej stratégie.

2.1. Aktuálna situácia na trhu s potravinami (príležitosti a ohrozenia)

Podiel potravinárstva z pohľadu ekonomickej výkonnosti z makroekonomických ukazovateľov, v národnej ekonomike SR sa pohybuje diferencovane podľa jednotlivých ukazovateľov, ale tendencie u takmer všetkých ukazovateľov sú z dlhodobého hľadiska klesajúce, čo možno zdôvodniť rastúcimi podielmi iných odvetví, a tým celkovej ekonomiky SR. Hrubá pridaná hodnota dosahuje len 1,4 %-ný podiel na ekonomike SR. Negatívom je fakt, že v rámci Slovenska rast produktivity práce z pridanej hodnoty nie je dostatočne vyvolaný technologickým pokrokom, ale závisí nepriamo úmerne od vývoja počtu zamestnancov. Za nižšou produktivitou sa skrýva najmä výrazná duálna štruktúra, t.j. značne vysoký podiel počtov malých podnikov na celkovom počte podnikov pri ich relatívne malom podiele na celkovej produkcii a pri ponuke širokého sortimentu potravín pretrvávajúcou orientáciou na výrobky s nižšou pridanou hodnotou.

Slovensko ako člen EÚ má v rámci voľného pohybu tovarov prístup k širokej škále potravín z celej EÚ bez colných bariér. Najvýznamnejší trhoví podiel v oblasti predaja potravín konečnému spotrebiteľovi z hľadiska realizovaných tržieb majú obchodné reťazce, ktoré zabezpečujú vysokú mieru dostupnosti širokého sortimentu všetkých druhov potravín. Prostredníctvom 9 zahraničných a domácich obchodných reťazcov sa realizuje približne 80% predaja potravín konečnému spotrebiteľovi.

2.2. Potravinová sebestačnosť a faktory ovplyvňujúce konkurencieschopnosť

Vyhodnotením produkčnej sebestačnosti môžeme konštatovať, že zaostávame v hrubej produkcii živočíšnych komodít, výrazne najmä v produkcii bravčového mäsa. Výroba surového kravského mlieka je mierne pod úrovňou spotreby. Hrubá domáca produkcia ovčieho mäsa vysoko prevyšuje spotrebu.

Naopak, výraznú nadprodukciu máme v rastlinných komoditách, najmä v obilninách a olejninách. Produkciu na úrovni spotreby máme v strukovinách a v cukre. Výrazne zostávame v produkcii zemiakov, ovocia, zeleniny a vína z domácej produkcie.

Potravinová sebestačnosť je na Slovensku nedostatočná. Jej vyhodnotenie jasne ukazuje, že napriek relatívne dobrej produkčnej sebestačnosti nie sme schopní pokryť domácu spotrebu potravinárskymi výrobkami. Tento fakt poukazuje na rozhodujúce problémy v spracovateľskom priemysle, ktorý je finančne podhodnotený, nie sú dostatočné finančné zdroje na reprodukciu, existuje tu vysoký technologický dlh, je zložitý odbyť prostredníctvom obchodných reťazcov a vysoká konkurencia v podobe dovezených výrobkov.

V súčasnosti sa na úrovni 80 % a vyššej sebestačnosti nachádza produkcia konzumného mlieka, vajec, masla, pšeničnej a ražnej múky, cukru a liehovín. Sebestačnosť na úrovni 60 – 80 % dosahujeme v oblasti výroby hydinového mäsa, syrov a tvarohov a trvanlivého pečiva. Sebestačnosť na úrovni 50 – 60 % je zaznamenaná pri komoditách pivo a kyslomliečne výrobky. Pod 50 % sa nachádza sebestačnosť pri hovädzom a bravčovom mäse, chlebe, pšeničnom pečive, spracovanom ovocí a zelenine a jedlých tukoch a olejoch.

Situácia je kritická najmä v spracovaní obilnín, kedy vysokú produkčnú sebestačnosť nevieme premietnuť do výroby múky a následne do výroby pekárenských výrobkov. Obdobná situácia je v oblasti pestovania olejnin, ktoré sa vyvážajú a na Slovensku nespracovávajú.

Absolútne nedostatočná výroba spracovaného ovocia a zeleniny súvisí s nízkou produkčnou sebestačnosťou napriek vhodným produkčným a klimatickým podmienkam.

Nízka produktivita práce, nevyužitie existujúce výrobné kapacity, ktoré cez fixné náklady negatívne ovplyvňujú cenovú konkurencieschopnosť, ako aj obmedzený sortiment výrobkov (napr. mäsové výrobky, syry a pod.) sa v konečnom dôsledku prejavujú v negatívnom vývoji zahraničného obchodu SR. V konkurenčnej schopnosti SR na spoločnom trhu EÚ dosahuje Slovensko konkurenčnú výhodu v základných poľnohospodárskych komoditách – pšenica, kukurica, semená repky a slnečnice, sójové bôby, živý hovädzí dobytok, živé ošipané a tekuté kravské mlieko. Táto konkurenčná výhoda je ale realizovaná s nízkymi cenami ktoré by poľnohospodári v EÚ neakceptovali. Nepriaznivý vývoj má zahraničnoobchodná bilancia celého odvetvia. Trvalo je vysoké záporné saldo zahraničného obchodu, ktoré v roku 2024 dosiahlo úroveň - 2,2 mld. €. Vo vývoze prevládala vysoký podiel výrobkov s nižšou pridanou hodnotou/ obilniny/, na rozdiel od dovozu, kde dominujú výrobky s vyššou pridanou hodnotou. Možno to považovať za pretrvávajúcu negatívnu stránku vývoja celkového obchodu, pretože ide o výrobky, ktoré dajú vyrobiť na Slovensku a jestvujú výrobné kapacity. Alarmujúci je výrazný rast záporného salda s nahraditeľnými potravinárskymi výrobkami, ktoré sa od roku 2016 do roku 2019 prehĺbilo až o 225,0 mil. € (24,7 %) a v roku 2019 dosiahlo rekordnú úroveň takmer 1 137 mil. €. Uvedený negatívny vývoj je dôsledkom výkonnosti a efektívnosti slovenského spracovateľského priemyslu.

2.3. Spracovateľský priemysel

Významným aspektom rozvoja potravinárskeho priemyslu je dobré fungovanie potravinového reťazca, ktorý spája tri odvetvia – poľnohospodárstvo, spracovateľský potravinársky priemysel a maloobchod s potravinami. Nestabilita a štrukturálne problémy ktoréhokoľvek článku potravinového reťazca môžu negatívne ovplyvniť prospešné fungovanie celého reťazca vertikály. Potravinársky priemysel tvoria výrobné odbory, ktoré buď priamo nadväzujú na poľnohospodárstvo, alebo sú typické vyššou fázou spracovania poľnohospodárskych komodít. Sú to najmä mliekarenský, mäsový, hydinársky, mlynský, cukrovarnícky, pekárensko-cukrárenský, pivovarnícko-sladovnícky, škrobárenský, liehovarnícky, tukový, vinársky, konzervársky, mraziarenský, cukrovinkársko-pečivárenský a odbor výroby nealkoholických nápojov.

K dominantným odborom, z hľadiska trhového podielu (tržieb), patrí mliekarenský a mäsový, cukrovinkársko-pečivársky a pivovarnícko-sladovnícky odbor.

Z hľadiska zabezpečenia základných potravín pre obyvateľov sú nosnými odbormi

- mliekarenský,
- mäsový,
- pekársky,
- hydinársky,
- mraziarenský, príp. konzervársky.

Tabuľka 8: Spotreba vybraných druhov potravín na obyvateľa (v kg za rok)

Druh potravín	2005	2010	2015	2020	2022	2023	2024 Predbežné údaje
mäso v hodnote na kosti	61,6	55,8	50,6	69,9	71,0	76,2	82,6
hovädzie	6,2	4,3	4,3	5,3	6,0	5,89	6,3
bravčové	32,9	30,8	30,9	37,5	39,0	31,4	32,1
hydina	21,1	19,0	14,1	25,6	24,5	30,1	36,0
ostatné	1,6	1,9	1,3	1,5	1,7	0,9	1,7
mlieko a mliečne výrobky	154,6	162,8	169,2	180,1	184,8	211,6	217,8
syry, tvaroh	9,1	9,9	12,2	14,7	14,4	17,5	17,9
mlieko	55,7	54,5	48,1	48,6	43,3	37,32	39,0
maslo	2,0	2,6	3,6	4,0	4,3	3,8	4,2
vajcia (ks)	199,0	208,0	203,0	229,0	214,0	205,4	207,1
cukor	34,0	34,3	30,5	32,1	31,8	31,9	34,8
múka	91,0	80,3	81,2	77,9	76,1	82,3	75,7
zemiaky	60,3	47,6	48,9	54,2	54,3	60,2	69,5
strukoviny	1,6	1,6	1,5	1,5	1,8	1,6	2,1
zelenina	86,7	94,6	100,9	107,0	101,4	108,0	101,0
ovocie	52,6	53,6	65,7	69,6	70,5	67,6	66,6

Zdroj: Spotreba potravín, ŠÚ SR

Z uvedenej tabuľky je zrejmé, že najvyššiu spotrebu potravín v SR máme v mäse (bravčové, hydinové), mlieku a mliečnych výrobkoch, vajciach, múke (chlieb, pečivo, cestoviny) ovocí a zelenine, zemiakoch. Odbory potravinárskeho priemyslu, ktoré produkujú tieto základné potraviny sú najviac podhodnotené a s najväčším investičným dlhom, zastaranou technológiou aj napriek dostatočnej kapacite a dostatku prvej suroviny, nedokážu byť konkurencieschopnými voči dovážaným potravinám. Je preto nevyhnutné podporiť ich v maximálnej možnej miere, aby dokázali byť konkurencieschopnejšími a pokrývali spotrebu potravín na jedného obyvateľa.

Tabuľka 9: Výrobné kapacity vybraných odvetví potravinárskeho priemyslu v roku 2023

Komodita	MJ	Kapacita	Výroba	% využitia
Porážky HD	t/ž. hm.	30 385	9 919	32,6
Porážky ošipáných	t/ž. hm.	160 777	77 166	48,0
Porážky hydiny	t/ž. hm.	90 170	73 382	81,4
Mäsové výrobky	tona	91 804	62 628	68,2
Hydinové výrobky	tona	72 565	66 138	91,1
Konzumné mlieko	tona	879 277	386 061	43,9
Kyslomliečne výrobky	tona	172 977	35 421	20,5
Maslo	tona	26 595	8 029	30,2
Syry	tona	59 744	37 758	63,2
Sterilizovaná zelenina	tona	16 361	10 765	65,8
Chlieb	tona	215 331	70 265	32,6
Pechivo čerstvé	tona	159 848	43 565	27,3
Cestoviny	tona	22 408	12 431	55,5
Nealko nápoje	hl	6 656 491	2 769 376	41,6

Zdroj: výkaz POTRAV

Slovenský potravinársky priemysel disponuje dostatočnými výrobnými kapacitami, ktoré by dokázali pokryť potreby domáceho trhu. V praxi ich však často nevyužívame naplno, pretože značná časť našej produkcie smeruje na export. Výsledkom je paradox, že hoci máme vybudované moderné prevádzky, na pultoch obchodov sa často objavuje zahraničný tovar namiesto slovenského.

2.4. Existujúce nástroje podpory potravinárskeho priemyslu

Potravinársky priemysel dlhodobo zápasí s nedostatočnou podporou, čoho následkom je investičný dlh v objeme viac ako 1 mld. Eur. Táto skutočnosť negatívnym spôsobom vplýva na efektivitu výroby potravín, obmedzenie výroby len na základné potraviny, ktoré by bolo možné v našich podmienkach vyrobiť a v neposlednom rade na konkurencieschopnosť potravinárskych podnikov.

Pre účely podpory potravinárskeho priemyslu bola v roku 2024 vypracovaná schéma regionálnej investičnej pomoci na podporu potravinárskeho priemyslu, ktorej cieľom je poskytnúť podnikom pôsobiacim v potravinárstve finančné prostriedky na počiatočnú investíciu na založenie nového podniku, rozšírenie kapacity existujúceho podniku alebo diverzifikáciu činnosti podniku na produkty, ktoré predtým neboli predmetom jeho činnosti, na zásadnú zmenu celkového výrobného procesu existujúceho podniku, alebo nadobudnutie aktív patriacich prevádzkarni.

Ďalšou schémou podpory, ktorou ministerstvo disponuje schéma minimálnej pomoci na marketingovú podporu v potravinárstve, ktorej cieľom je podpora propagácie slovenských potravinárskych podnikov formou krytia časti nákladov na marketingovú podporu predaja potravinárskych výrobkov. Pre túto schému bola vyhlásená výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie s finančnou alokáciou 4 mil. Eur, ktorá sa v súčasnosti vyhodnocuje.

Vzhľadom k vyššie uvedeným problémom ako sú investičný dlh, nízka efektivita výroby a obmedzený sortiment výroby navrhujeme prijať systémové opatrenia zamerané na

- odstránenie investičného dlhu a zvýšenie konkurencieschopnosti potravinárskeho priemyslu,
- zabezpečenie podpory spracovateľských kapacít zameraných na spracovanie domácej produkcie,
- zabezpečenie produkcie s vyššou pridanou hodnotou a vyššou kvalitou.

3. Lesníctvo

Lesníctvo na Slovensku zohráva dôležitú úlohu nielen z pohľadu hospodárskeho významu, ale aj ako kľúčový nástroj environmentálnej stability, udržateľného manažmentu prírodných zdrojov a rozvoja vidieka. Lesy pokrývajú viac než 40 % územia Slovenskej republiky, pričom majú mimoriadny význam z hľadiska klimateknej regulácie, ochrany pôdy a vody, biodiverzity, rekreácie a krajinyotvorby. Napriek tomuto významu čelí slovenské lesníctvo v posledných rokoch rastúcim tlakom – od klimatických zmien, cez kalamity a podkômkové škodce, až po legislatívnu neistotu a nedostatočné financovanie verejnoprospešných funkcií lesa.

Pretrvávajúca disproporcía medzi spoločenskými očakávaniami a reálnymi možnosťami hospodárenia v lesoch, ako aj nevyvážený legislatívny rámec, vytvárajú napätie medzi lesníkmi, ochranármi a verejnosťou. Rovnako vážne sú výzvy v oblasti spracovania dreva, nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily, slabého technologického rozvoja a slabého využitia potenciálu domáceho dreva v stavebníctve, energetike a výrobe.

Zásadnou výzvou je zlepšiť spoločenské vnímanie lesníctva ako odboru, ktorý zabezpečuje nielen produkčné, ale aj environmentálne a sociálne funkcie lesa. Rovnako dôležité je zosúladiť lesnú politiku so stratégiami ochrany prírody, klimateknej adaptácie a bioekonomiky.

Cieľom tejto sekcie je zhodnotiť aktuálny stav sektora, identifikovať najzásadnejšie výzvy a predstaviť návrhy opatrení, ktoré by mohli prispieť k:

- posilneniu multifunkčného hospodárenia v lesoch so zohľadnením produkčných aj mimoprodukčných funkcií,
- stabilizácii vlastníckych a správcoenských vzťahov, najmä v nešťátnom sektore,
- zlepšeniu legislatívneho rámca pre efektívnu ochranu aj využívanie lesov,
- zvýšeniu pridanej hodnoty dreva a podpore drevospracujúceho priemyslu,
- posilneniu odborných kapacít, výskumu a inovácií v lesnom hospodárstve.

Slovenské lesy sú strategickým zdrojom, ktorý môže významne prispieť k udržateľnému rozvoju krajiny. Na to je však potrebná dlhodobá vízia a koordinovaný prístup štátu, vlastníkov, odborníkov aj verejnosti.

Stav a vývoj za oblasť lesného hospodárstva popisuje *Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike* (ďalej len „Zelená správa“), ktorú každoročne vypracováva Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len „MPRV SR“) za predchádzajúci rok. Po obsahovej stránke správa korešponduje s najvýznamnejšími správami medzinárodných organizácií, ako sú Globálne hodnotenie lesných zdrojov (FAO) a Správa o stave európskych lesov (FOREST EUROPE/FAO/UNECE).

3.1. Výmera lesov

Výmera lesných pozemkov a lesných porastov sa v Slovenskej republike (ďalej len „SR“) dlhodobo zvyšuje. Podiel výmery lesných pozemkov na celkovej výmere SR v roku 2024 dosiahol 41,4 %.

Tabuľka 10: Výmera lesov

Ukazovateľ	Hodnota	Trend	Komentár
Výmera lesných pozemkov	2 029,8 tis. ha	↑	Priemerný ročný nárast 1,57 tis. ha od roku 1990
Výmera lesných porastov	1 957,0 tis. ha	↑	Priemerný ročný nárast 1,04 tis. ha od roku 1990
Lesnatosť	41,4 %	↑	Nárast o 1,1 % od roku 1990, o 2,4 % od roku 1970
Výmera lesov na nelesných pozemkoch (biele plochy)	288 ± 39 tis. ha		Využívanie týchto pozemkov nie je v kompetencii orgánov štátnej správy lesného hospodárstva, ale sa riadi ustanovením § 47 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov

V roku 2024 dosiahla výmera lesných porastov 1 957,0 tisíc ha a od roku 1990 sa zvýšila (najmä v dôsledku zmeny druhu pozemku) o 35,3 tisíc ha, t. j. o 1,8 %. Lesnatosť, počítaná ako podiel výmery lesných pozemkov na celkovej výmere SR, v roku 2024 dosiahla 41,4 %. Na jedného obyvateľa SR pripadá 0,36 ha lesa. Najvyššia lesnatosť 56,5 % je v Žilinskom samosprávnom kraji.

3.2. Štruktúra lesov

V SR prevládajú stabilnejšie listnaté a zmiešané lesy, ktorých zastúpenie sa dlhodobo zvyšuje. Najviac zastúpenými lesnými drevinami sú buk lesný (35,8 %), smrek obyčajný (20,9 %) a duby letný a zimný (10,2 %).

Tabuľka 11: Typy lesov

Ukazovateľ	Hodnota	Trend	Komentár
Zastúpenie zmiešaných lesov	20,1 %	→	
Zastúpenie prevažne listnatých lesov	55,3 %	↑	Medziročný nárast o 0,3 %
Zastúpenie prevažne ihličnatých lesov	24,3 %	↓	Medziročný pokles o 0,5 %
Zastúpenie listnatých drevín	65,2 %	↑	Zvýšenie o 7,4 % od roku 1991
Zastúpenie ihličnatých drevín	34,8 %	↓	Dlhodobo sa znižuje. Od roku 1980 o 7,7 %, z toho zastúpenie smreka o 5,5 % najmä v dôsledku negatívneho pôsobenia škodlivých činiteľov

Na lesných pozemkoch prevládajú listnaté dreviny so zastúpením 65,2 %, spomedzi nich najmä buk lesný (35,8 %) a duby (10,2 %). Zastúpenie ihličnatých drevín (34,8 %) sa dlhodobo znižuje. Od roku 1980 sa znížilo o 7,7 percentuálnych bodov. V dôsledku negatívneho pôsobenia škodlivých činiteľov sa znížilo najmä zastúpenie smreka o 5,5 percentuálnych bodov na súčasných 20,9 %. Štruktúra lesov v SR je z hľadiska druhovej diverzity a stability relatívne priaznivá aj v porovnaní s jednotlivými krajinami, či regiónmi Európy. Veková štruktúra lesov je v SR nevyrovnaná s vyšším zastúpením starších (prevažne rubne zrelej) lesných porastov s vekom nad 80 rokov a mladých lesných porastov do 20 rokov. Zvyšovanie podielu mladých lesných porastov súvisí s vysokým rozsahom obnovy lesa v rubne zrelej lesných porastoch v dôsledku súčasných zvýšených ťažbových možností, ako aj v dôsledku pôsobenia škodlivých činiteľov (obnova poškodených lesných porastov). V SR prevládajú menej diferencované jednovrstvové lesy, ktorých je 72,6 %. Zvyšok tvoria spravidla stabilnejšie dvoj a viacvrstvové lesy, ktorých zastúpenie postupne narastá. Priemerné zakmenenie, ktoré je ukazovateľom obsadenia plochy lesného porastu stromami je v súčasnosti 0,83.

3.3. Zásoba dreva a uhlíka v lesoch

Zásoba dreva na lesných pozemkoch v SR od roku 2020 kulminuje na úrovni okolo 485 mil. m³. Zásoby uhlíka v lesoch v roku 2024 dosiahli hodnotu 509 mil. ton, pričom najviac uhlíka sa ukladá v lesnej pôde (53,2 %) a nadzemnej živej biomase (32,6 %).

Tabuľka 12: Zásoba dreva a uhlíka v lesoch

Ukazovateľ	Hodnota	Trend	Komentár
Zásoba dreva v lesných porastoch	488,4 mil. m ³	↗	Od roku 2020 zásoba dreva v lesných porastoch kulminuje na úrovni okolo 486 mil. m ³ ; medziročne sa zvýšila o 1,4 mil. m ³
Priemerná zásoba dreva na 1 ha	250 m ³	↗	Kulminuje na úrovni 250 m ³ na 1 ha
Zásoba listnatého dreva	298 mil. m ³	↑	V porovnaní s rokom 2023 sa zvýšila o 2,9 mil. m ³
Zásoba ihličnatého dreva	190,4 mil. m ³	↓	Pokračuje trend poklesu od roku 2010 o 21,8 mil. m ³ v dôsledku pôsobenia škodlivých činiteľov v lese a vývoja nerovnomerného vekového zloženia lesov
Celkový bežný prírastok	11,85 mil. m ³	↓	Pokles od roku 2015 v dôsledku postupnej zmeny vekového zloženia lesov
Zásoba uhlíka v živej nadzemnej a podzemnej biomase, v nekromase (odumreté drevo, odpad) a v pôde	510 mil. ton	↗	Medziročný pokles o 1,0 mil. t (čiastočne kopíruje vývoj zásob dreva)
Zásoba odumretého dreva v lesoch (pne, stojace a ležiace hrubé aj tenké drevo)	87,0 ± 5,7 mil. m ³ 45,2 ± 2,8 m ³ /ha	→	V lesoch SR je najvyšší objem odumretého dreva spomedzi všetkých štátov Európy
Ročná bilancia uhlíka viazaného vo výrobkoch z dreva	-22 tis. ton CO ₂	↓	Objem uhlíka uloženého vo výrobkoch z dreva každoročne od roku 1992 prevyšuje objem uhlíka uvoľneného do atmosféry po ich spotrebovaní. Hodnota tohto pozitívneho efektu sa postupne znižuje

Nadalej pokračuje už približne desať rokov trvajúci pokles zásoby ihličnatého dreva, ktorá v roku 2024 dosiahla 190,4 mil. m³. Zásoba listnatého dreva dosiahla 298,0 mil. m³ a oproti roku 2023 sa zvýšila o 2,9 mil. m³. Pomer zásoby ihličnatého a listnatého dreva v SR bol 39 % ku 61 %. Priemerná zásoba dreva na hektár bola 250 m³ hr. b. k. Pri ihličnatých drevinách to bolo 280 m³ a pri listnatých 234 m³. V lesoch na nelesných pozemkoch (tzv. bielych plochách) sa nachádzala zásoba dreva s objemom 46 ± 7 mil. m³. V lesoch SR sa spomedzi všetkých európskych krajín nachádzala najvyššia zásoba

odumretého dreva s hrúbkou 10 cm a viac (28 m³/ha). Po pripočítaní objemu tenkého dreva a pňov je to až 45,2 ± 2,8 m³/ha. Celkový bežný prírastok, t. j. objem dreva, ktorý v lese prirastie za jeden rok, v roku 2024 dosiahol objem 11,86 mil. m³ dreva, resp. 6,14 m³/ha. Od roku 2015 je pozorovaný trend každoročného poklesu celkového bežného prírastku spolu aj na 1 ha. **Úroveň CBP definuje potencionálne možnú výšku ročnej ťažby na Slovensku. Jej výška sa však pohybuje spravidla na úrovni 65 – 75 % hodnoty CBP. Spôsobené je to nerealizáciou ťažby dreva v chránených územiach (5. st. ochrany prírody), ako aj výrazne nižšou ťažbou dreva na všetkých lesných pozemkoch.** Zásoby uhlíka v lesoch v živej biomase, nekromase a v lesnej pôde v roku 2024 dosiahli hodnotu 509 mil. ton, pričom 271 mil. ton v lesnej pôde, 166 mil. ton v nadzemnej biomase, 33 mil. ton v podzemnej biomase, 23 mil. ton v opade (humus) a 17 mil. ton v mŕtvom dreve.

3.4. Škodlivé činitele a zdravotný stav lesov

Lesy v SR sú dlhodobo vystavené vysokej frekvencii a intenzite pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch. V roku 2024 došlo k opätovnému nárastu poškodenia lesných porastov podkôrnym hmyzom.

Tabuľka 13: Škodlivé činitele a zdravotný stav lesov

Ukazovateľ	Hodnota	Trend	Komentár
Poškodenie abiotickými škodlivými činiteľmi v lesoch	937 tis. m ³	↓	Medziročný pokles o 251 tis m ³
Poškodenie biotickými škodlivými činiteľmi v lesoch	3 704 tis. m ³	↑	Medziročný nárast o 1 146 tis m ³
Priemerná defoliácia ihličnatých drevín	29,1 %	↓	Medziročný pokles o 1,4 %
Priemerná defoliácia listnatých drevín	22,6 %	↓	Medziročný pokles o 0,8 %

Najväčšie škody v lesoch spôsobujú podkôrny a drevokazný hmyz, ktoré poškodili predovšetkým ihličnaté lesy v objeme 3,7 mil. m³ a vietor (0,63 mil. m³). Hlavnými opatreniami na ochranu lesa bolo včasné a dôsledné spracovanie stromov poškodených škodlivými činiteľmi v lesoch, ich vyvezenie z lesných porastov, štiepkovanie, pálenie zvyškov po ťažbe a cielená dočasná ochrana autorizovanými pesticídmi a pomocnými prípravkami (feromóny, repelenty). V roku 2024 sa z celkového objemu dreva stromov poškodených škodlivými činiteľmi v lesoch (vrátane zostatku z minulých rokov) spracovalo 4,57 mil. m³. Ochranné opatrenia proti škodám zverou sú zamerané najmä na reguláciu ich početnosti a ochranu lesných porastov. Z hľadiska zdravotného stavu lesov bola v roku 2024 priemerná defoliácia ihličnatých drevín 29,1 % (o 1,4 percentuálneho bodu menej ako v roku 2023) a priemerná defoliácia listnatých drevín 22,6 % (o 0,8 percentuálneho bodu menej ako v roku 2023). Za kritickú hranicu limitujúcu hrúbkový prírastok sa považuje defoliácia na úrovni 30 – 40 %. V roku 2024 bolo evidovaných 102 lesných požiarov s celkovou poškodenou (zhorenou) plochou 82 ha a spôsobenou škodou 1 919,5 tis. €.

3.5. Hospodárenie v lesoch

Súčasná veková štruktúra hospodárskych lesov s vysokým plošným podielom 80-ročných a starších porastov s vysokým objemom zásob dreva umožňuje zvýšené možnosti únosnej obnovnej ťažby dreva. V roku 2024 sa vyťažilo 8,65 mil. m³, z toho 52,8 % sa vyťažilo pri odstraňovaní následkov pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch (z toho 78,9 % ihličnatého dreva). Pomerne náročné terénne podmienky v lesoch SR významne limitujú spôsoby a technológie obhospodarovania lesov. Environmentálne vhodnejšie postupy hospodárenia v lesoch si vyžadujú zvyšovanie technickej a technologickej úrovne lesného hospodárstva. Na jeho zabezpečenie sú potrebné kvalitné lesné cesty vybudované v dostatočnej hustote. Súčasná dĺžka všetkých typov lesných ciest a jej hustota sú na dolnej hranici optimálnej hustoty.

Tabuľka 14: Hospodárenie v lesoch

Ukazovateľ	Hodnota	Trend	Komentár
Ťažba dreva celkom	8,45 mil. m ³	↑	Medziročný nárast o 1,42 mil. m ³ . Zastavenie poklesu ťažby dreva po rokoch 2020-2023, ktorý bol ročne približne o 2,0 mil. m ³ menej oproti únosnej ťažbe
Objem plánovanej (únosnej) ťažby	9,39 mil. m ³	↓	Od roku 2018 postupne klesá v dôsledku zmeny vekovej štruktúry lesov
Objem vykonanej asanačnej (neplánovanej kalamitnej) ťažby dreva	4,57 mil. m ³	↑	Medziročný nárast o 1,06 mil. m ³
Podiel ihličnatej asanačnej ťažby najmä dreviny smrek	80 %	→	Dlhodobo cca 80-90 %
Porovnanie ťažby dreva s celkovým bežným prírastkom	72,9 %	↑	Výrazný medziročný nárast o 12,1 %
Objem nespracovaného dreva poškodeného škodlivými činiteľmi	0,595 mil. m ³	↑	

V roku 2024 sa vyťažilo 8,65 mil. m³, čo bolo o 1,423 mil. m³ viac oproti minulému roku. Vyťažilo sa 60,6 % ihličnatého dreva a 39,4 % listnatého dreva. V lesoch obhospodarovovaných štátnymi organizáciami sa vyťažilo 57,4 % dreva. Z uvedeného objemu ťažby dreva sa 4,57 mil. m³ (52,8 %) vyťažilo pri odstraňovaní následkov pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch, z toho 78,9 % ihličnatého a 12,7 % listnatého dreva. Najväčší podiel na asanačných ťažbách mali premnoženie lykožrúta smrekového a vietor. Výmera a zásoba rubne zreých lesných porastov sa už niekoľko rokov (od roku 2015) udržiava na približne vyrovnanej úrovni (kulminuje), čo je predpokladom udržania súčasných ťažbových možností (obnovej ťažby dreva). Pomerne náročné terénne podmienky v lesoch SR významne limitujú spôsoby a technológie obhospodarovania lesov. Environmentálne vhodnejšie postupy hospodárenia v lesoch (napr. prírode blízke hospodárenie v lesoch) si vyžadujú zvyšovanie technickej a technologickej úrovne lesného hospodárstva. Na jeho zabezpečenie sú potrebné kvalitné lesné cesty vybudované v dostatočnej hustote. Súčasná dĺžka všetkých typov lesných ciest a jej hustota sú na dolnej hranici optimálnej hustoty, ktorá sa s ohľadom na realizáciu šetrných a ekologických foriem pestovania lesov, ťažby dreva a efektívnu ochranu lesa pohybuje od 20 do 25 m/ha. V roku 2024 bola výmera certifikovaných lesov v SR 1188,9 tis. ha lesov, t. j. 60,8 % z celkovej výmery porastovej pôdy.

V SR prevládajú lesy hospodárske (72,6 %); za nimi nasledujú lesy ochranné (17,5 %) a napokon lesy osobitného určenia (9,9 %). Pri všetkých ukazovateľoch súvisiacich s lesným reprodukčným materiálom a jeho zdrojmi je ich stav stabilizovaný. Objem výkonov starostlivosti o mladé lesné porasty, ktorých výmera sa zvyšuje, je napriek čiastočnému zlepšeniu stále nedostatočný. Ohrozuje to stabilitu a kvalitu lesných porastov v budúcnosti. Vývoj podielu prirodzenej obnovy lesa je stabilizovaný na úrovni okolo 40 %.

Tabuľka 15:

Ukazovateľ	Hodnota	Trend	Komentár
Výmera uznaných porastov pre zber semená	63,9 tis. ha	↓	Medziročný pokles o 1,2 tis. ha
Výmera génových základní	18,5 tis. ha	↓	Medziročný pokles o 1,0 tis. ha
Produkcia sadeníc lesných drevín	153,8 mil. ks	↓	Trvalý pokles produkcie sadeníc od roku 2014 o 42 %
Podiel prirodzenej obnovy lesa	37,9 %	↘	Priaznivý trend pokiaľ sa dosahuje kvalitná prirodzená obnova; mierny pokles od roku 2021
Ochrana mladých lesných porastov (MLP) pred burinou	22,4 tis. ha	↘	Od roku 2020 v rozmedzí od 20,5 do 23,8 tis. ha; podstatne menej v porovnaní s rokmi 2012-2019
Ochrana MLP pred zverou	29,4 tis. ha	↘	Od roku 2020 v rozmedzí od 28,4 do 32,9 tis. ha; podstatne menej v porovnaní s rokmi 2012-2019
Prečistky	30,2 tis. ha	↘	Dlhodobo vyrovnané na úrovni 29 až 32 tis. ha

Z hľadiska funkčnej diferenciácie využívania lesov prevládajú v SR lesy hospodárske (72,6 %), ktoré sú určené najmä na produkciu dreva a ostatných lesných produktov pri súčasnom zabezpečovaní mimoprodukčných funkcií; za nimi nasledujú lesy ochranné (17,5 %), v ktorých sú prvoradé ekologické funkcie (najmä ochrana pôdy, vody a infraštruktúry) a napokon lesy osobitného určenia (9,9 %), ktoré slúžia na zabezpečenie špecifických potrieb spoločnosti. V celosvetovom meradle sa čoraz viac zdôrazňuje potreba zdokonaľovania postupov a metód identifikácie, hodnotenia a oceňovania tzv. ekosystémových služieb lesov, ich trvalo udržateľného využívania, ako aj tvorba modelov a mechanizmov platieb za ich optimálne poskytovanie. Aj nová stratégia lesného hospodárstva EÚ do roku 2030 vyzýva členské štáty k zavedeniu platobných režimov pre vlastníkov a obhospodarovateľov lesov za poskytovanie ekosystémových služieb lesov, s cieľom pokryť ich náklady a stratu príjmu, okrem iného aj prostredníctvom Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. V podmienkach SR je od roku 2018 zavedená verejná finančná podpora, prostredníctvom ktorej sa realizuje čiastočná úhrada nákladov pre obhospodarovateľov lesa za poskytovanie ekosystémových služieb lesov, ktoré sa nerealizujú prostredníctvom trhu. Od roku 2024 sa podpora na mimoprodukčné funkcie poskytovala podľa schémy „de minimis“.

Starostlivosť o genetické zdroje je zárukou prispôsobenia, prežitia a vývoja lesných drevín, najmä v meniacich sa podmienkach prostredia a klímy. Základňa uznaných zdrojov v SR, ktorú reprezentujú najmä uznané lesné porasty s výmerou 63,9 tis. ha je dostatočná na zabezpečenie potrebného množstva semennej suroviny pre požadované dreviny a vegetačné stupne. Na zachovanie genetických zdrojov lesných drevín je zriadených 118 génových základní s výmerou 18,5 tis. ha. Lesné semenárstvo a škôlkarstvo, s produkčnou plochou škôlok 357 ha, poskytuje obhospodarovateľom lesov sadbový materiál na umelú obnovu lesa v požadovanej kvalite (154 mil. kusov v roku 2024).

Obnova lesa sa v roku 2024 vykonala na ploche 10,3 tisíc ha. Je to druhá najnižšia plocha najmenej od roku 2000. Znižovanie podielu obnovy lesa je spôsobené najmä poklesom ťažby dreva od roku 2020. Naďalej prevláda umelá obnova lesa (62,1 %). Starostlivosť o mladé lesné porasty (ochrana pred burinou, pred zverou, prečistky, príprava na obnovu lesa) naďalej, napriek čiastočnému zlepšeniu, zaostáva za obdobím okolo roku 2015. Trend znižovania objemu uvedených výkonov je v rozpore s trvalým dlhodobým evidovaným zvyšovaním plochy mladých lesných porastov do 20 rokov. V roku 2024 bol rozsah opatrení starostlivosti o mladé lesné porasty takýto: ochrana pred burinou 22,4 tis. ha, ochrana pred zverou 29,4 tis. ha, oplocovanie 579 ha, prečistky 30,2 tis. ha, príprava pôdy a plochy na obnovu lesa 7,8 tis. ha. Prebiecky sa vykonali len na 61,5 % plochy odporúčanej PSL, čo bolo spôsobené preriedovaním predrubných porastov v dôsledku pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch a prednostným vykonaním asanačnej ťažby. Na zabránenie rozpadu lesov, udržanie ich integrity a schopnosti poskytovať požadované ekosystémové služby, vrátane produkcie drevnej hmoty je v podmienkach zmeny klímy nevyhnutná realizácia vhodných adaptačných opatrení.

3.6. Obchod s drevom

V roku 2024 dodali obhospodarovatelia lesa na domáci trh 8 123,9 tis. m³ surového dreva. V porovnaní s minulým rokom to bolo viac o 1 363,7 tis. m³.

Tabuľka 16: Obchod s drevom

Ukazovateľ	Hodnota	Trend	Komentár
Celkové dodávky dreva	8,54 mil. m ³	↑	Zvýšenie dodávok dreva – medziročný nárast o 1,36 mil. m ³
Vývoz surového dreva	2,65 mil. m ³	↑	Nárast vývozu surového dreva (medziročne o 810 tis. m ³) takmer na úroveň stredného roku 2015
Dovoz surového dreva	1,16 mil. m ³	↓	Pokračovanie medziročného poklesu o 0,18 mil. m ³
Domáca spotreba surového dreva	7,04 mil. m ³	↑	Medziročný nárast o 0,45 mil. m ³ , najmä v dôsledku domácej produkcie, napriek zníženiu dovozu a zvýšeniu vývozu dreva
Priemerné speňaženie sortimentov surového dreva	67,52 € / m ³	↓	Medziročný pokles o 7,05 € / m ³
Priemerné speňaženie sortimentov ihličnatého surového dreva	67,1 € / m ³	↓	Medziročný pokles o 5,0 € / m ³
Priemerné speňaženie sortimentov listnatého surového dreva	69,2 € / m ³	↓	Medziročný pokles o 8,8 € / m ³

Celkové dodávky sortimentov surového dreva na domáci trh vrátane vlastnej spotreby v roku 2024 boli 8,1 mil. m³. Vývoz dreva sa medziročne zvýšil o 810 tis. m³ na 2,65 mil. m³. **Dôvodom vyššieho vývozu dreva v roku 2024 je zvýšenie jeho ťažby o viac ako 1,4 mil. m³ predovšetkým z dôvodu asanačnej ťažby, ako aj snaha o udržanie príjmov z predaja dreva na voľnom trhu EÚ, pri znížení priemerného speňaženia dreva na Slovensku.** Z toho obhospodarovatelia lesa vyviezli iba 412,2 tis. m³ (182,9 tis. m³ ihličnatého a 229,3 tis. m³ listnatého dreva), t. j. 15,5 % z celkového objemu vývozu. **Z tohto objemu vyvezeného surového dreva na štátne organizácie lesného hospodárstva pripadá 172 tis. m³, čo z celkového vývozu surového dreva predstavuje 6,5 %.** Zvyšných 84,5 % vyviezli rôzne nelesnícke subjekty, najmä obchodné spoločnosti. V roku 2024 pokračoval trend poklesu dovozu surového dreva. Doviezlo sa 1 157 tis. m³, čo bolo o 179 tis. m³ menej oproti minulému roku. Veľmi výrazný pokles dovozu surového dreva oproti 5-ročnému priemeru rokov 2018-2022 spôsobila nepriaznivá situácia na trhu s výrobkami z dreva a nižší dopyt. Zastavil sa tiež rast priemerného speňaženia sortimentov surového dreva, ktorých cena sa v roku 2024 znížila na 67,52 €/m³, t. j. o 7,05 €/m³. Medziročne sa znížili aj priemerné ceny obidvoch listnatých aj ihličnatých sortimentov. V prípade listnatého dreva sa zaznamenal pokles o 8,8 €/m³ (o 4,0 %) na 69,2 €/m³ a v prípade ihličnatého dreva o 5,0 €/m³ (o 6,9 %) na 67,1 €/m³.

3.7. Ekonomika lesného hospodárstva

Drevo je najvýznamnejším zdrojom príjmov (76 % tržieb a výnosov obhospodarovateľov lesa) na zachovanie funkcií lesov a udržanie zamestnanosti v lesnícko-drevárskom sektore. V roku 2024 lesné hospodárstvo SR vykázalo zisk v objeme 60,46 mil. €. Tržby a výnosy celkom dosiahli 1 331,1 mil. € a v porovnaní s rokom 2023 vzrástli o 3,4 %.

Tabuľka 17: Ekonomika lesného hospodárstva

Ukazovateľ	Hodnota	Trend	Komentár
Tržby a výnosy v LH	1 331,09 mil. €	↑	Medziročný nárast o 43,16 mil. €
Podpora LH z verejných zdrojov	47,55 mil. €	↑	Medziročný nárast o 23,37 mil. €. Naďalej pretrváva vysoký investičný dlh
Náklady LH	1 169,70 mil. €	↑	Medziročný nárast o 7,65 mil. €
Hospodársky výsledok LH	60,46 mil. €	↓	Medziročný pokles o 7,69 mil. €
Objem investícií v LH	44,80 mil. €	↓	Medziročný pokles o 27,78 mil. €
Odvedené dane	100,74 mil. €	↑	Medziročný nárast o 3,77 mil. €
Sociálne a zdravotné odvody	102,04 mil. €	↑	Medziročný nárast o 5,07 mil. €

Tržby za vlastné výrobky a služby boli 1 065,13 mil. €. Z toho tržby za drevo dosiahli 576,45 mil. €, t. j. 76 % z tržieb a výnosov obhospodarovateľov lesa. Náklady lesného hospodárstva dosiahli čiastku 1 169,70 mil. €. Hospodársky výsledok lesného hospodárstva dosiahol výšku 60,46 mil. € (o 7,69 mil. € ako v roku 2023) a z toho obhospodarovatelia lesov 55,24 mil. €. Hospodársky výsledok neštátnych lesných podnikov je dlhodobo vyšší, najmä kvôli nákladom podnikov štátnych lesov na správu neodovzdaných lesov, vyšším nákladom na verejnoprospešné činnosti, nepríznaniu nároku na náhradu za obmedzenie bežného hospodárenia, ako aj obmedzeným možnostiam čerpania podpory z verejných zdrojov. Lesné hospodárstvo odvieďlo do rozpočtov štátu a obcí dane v objeme 100,74 mil. € (o 3,77 mil. € viac ako v roku 2023). Sociálne a zdravotné odvody za zamestnancov a samostatne zárobkovo činné osoby dosiahli sumu 102,04 mil. € (o 5,07 mil. € viac ako v roku 2023). Subjekty lesného hospodárstva priamo zamestnávali približne 7,8 tisíc zamestnancov a ďalších približne 9,2 tisíc živnostníkov. Priemerná mzda zamestnancov v lesnom hospodárstve SR dosiahla v roku 2024 výšku 1 746 € (priemer v hospodárstve SR bol 1 524 €). V roku 2024 došlo k 1 závažnému pracovnému úrazu s následkom smrti a k 1 závažnému pracovnému úrazu s ťažkou ujmom na zdraví u mužov. Počet registrovaných pracovných úrazov bol 57, t. j. o 1 menej ako v roku 2023.

3.8. Organizačné a inštitucionálne usporiadanie lesníctva SR

Orgány štátnej správy lesného hospodárstva a poľovníctva v roku 2024 viedli spolu 71,0 tis. individuálnych konaní. Slovenská lesnícko-drevárska inšpekcia vykonala 954 štátnych dozorov u prepravcov, dovozcov a obchodníkov s drevom a výrobkami z dreva a u domácich hospodárskych subjektov a poskytla poradenstvo v 575 prípadoch.

MPRV SR je ústredným orgánom štátnej správy v oblastiach lesného hospodárstva, poľovníctva a uvádzania dreva a výrobkov z dreva na vnútorný trh, ktorú na celoslovenskej úrovni vykonáva Slovenská lesnícko-drevárska inšpekcia. Na okresnej úrovni vykonávajú štátnu správu lesného hospodárstva a poľovníctva pozemkové a lesné odbory okresných úradov a odbory opravných prostriedkov okresných úradov v sídle kraja a vo vojenských lesoch Ministerstvo obrany SR. Výkon štátnej správy lesného hospodárstva a poľovníctva sa uskutočňoval najmä na základe ustanovení zákona o lesoch, zákona o poľovníctve, zákona o lesnom reprodukčnom materiáli, zákona o pozemkových spoločenských a ďalších, v rámci

ktorých orgány štátnej správy vystupovali najmä ako dotknuté orgány štátnej správy. Orgány štátnej správy viedli v roku 2024 spolu 71,0 tis. individuálnych konaní, z čoho bolo vyše 4,5 tis. konaní podľa správneho poriadku. Slovenská lesnícko-drevárska inšpekcia vykonala spolu 954 štátnych dozorov a 575 úkonov poradenstva.

Štátne organizácie obhospodarovali 976,0 tis. ha porastovej pôdy (49,9 %), z toho vo vlastníctve štátu (tzv. kmeňové štátne lesy) 789,7 tis. ha. Ostatnú výmeru porastovej pôdy (981,0 tis. ha) obhospodarovali neštátne subjekty súkromné, spoločenské, cirkevné, obecné a poľnohospodárskych družstiev.

V roku 2024 štátne organizácie lesného hospodárstva, Ministerstva obrany SR a Ministerstva životného prostredia SR vyťažili 4,963 mil. m³ dreva z toho v kmeňových štátnych lesoch 3,734 mil. m³, t. j. 103,7 % v porovnaní s plánom. Z dôvodu veľkého rozsahu poškodenia lesných porastov v roku 2024 aj mimo kmeňových štátnych lesov sa v ostatných lesných porastoch (neodovzdaných pôvodným vlastníkom alebo prenajatých) vyťažilo 1,229 mil. m³, resp. 141,7 % z plánovaného objemu. Štátne organizácie na „neodovzdaných“ pozemkoch v rámci odborného hospodárenia vykonali nákladové výkony starostlivosti o mladé lesné porasty, a to prečistky na ploche 3,6 tis. ha, ochranu kultúr proti burine (2,7 tis. ha), proti zveri (3,0 tis. ha), oplocovanie kultúr (109 ha) a výsek krov a nežiadúcich drevín (351 ha).

Činnosť vedeckovýskumných, vzdelávacích, projekčných, informačných inštitúcií, ako aj záujmových organizácií a združení je nenahraditeľná pre napĺňanie cieľov lesníckej politiky SR.

Národné lesnícke centrum, ako štátna príspevková organizácia, zabezpečuje najmä úlohy v oblastiach lesníckeho výskumu a vývoja, hospodárskej úpravy lesov, vzdelávania, práce s verejnosťou, odbornej pomoci, lesníckeho mapovania, správy a poskytovania údajov o lesoch. Ďalšími dôležitými organizáciami sú vzdelávacie inštitúcie (stredné odborné školy s výučbou lesníckych študijných odborov a Lesnícka fakulta Technickej univerzity vo Zvolene), Výskumná stanica Správy TANAP, Ústav ekológie lesa Slovenskej akadémie vied Zvolen a Múzeum vo Svätom Antone s umelecko-historickou a poľovníckou expozíciou. Uplatňovanie oprávnených spoločných záujmov svojich členov pri tvorbe hospodárskej a sociálnej politiky v záujme rozvoja a zveľaďovania lesníctva v SR je poslaním Slovenskej lesníckej komory. Oficiálnym predstaviteľom neštátneho lesníckeho sektora zastrešujúcim vlastníkov súkromných, obecných, spoločenských a cirkevných lesov v SR je Rada združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska.

V roku 2024 sa uskutočnil veľký počet aktivít a podujatí lesníckych subjektov v oblasti práce s verejnosťou a lesnej pedagogiky, ktorých sa zúčastnilo vyše 220 tisíc osôb.

Rôznych lesníckych podujatí v rámci práce s verejnosťou a lesnej pedagogiky zameraných na prezentáciu odborných informácií o lesoch a ich význame pre spoločnosť sa zúčastnilo vyše 220 tisíc osôb a mnoho ďalších v rámci online podujatí. Všetky významné lesnícke organizácie, s lesníctvom súvisiace múzeá a školy, vrátane národných parkov spravujúcich od roku 2022 lesné pozemky vo vlastníctve štátu, zabezpečili zaujímavé a kvalitné podujatia najmä s osobitným dôrazom pre deti a mládež, ale aj širokú verejnosť. Udržala sa kontinuita najznámejších lesníckych podujatí, ako sú „Lesnícke dni“, Detská lesnícka univerzita, podujatia a kampane pri príležitosti Medzinárodného dňa lesov, aktivity lesnej pedagogiky a mnoho ďalších.

3.9. Medzinárodné aktivity v oblasti lesného hospodárstva

SR sa aj v roku 2024 aktívne zúčastňovala práce a formulovania výstupov v medzinárodných medzivládnych organizáciách a procesoch súvisiacich s lesmi, lesníctvom a trvalo udržateľným hospodárením v lesoch.

V roku 2024 Rada EÚ a Európsky parlament prijali nariadenie o obnove prírody a nariadenie, ktorým sa zriaďuje certifikačný rámec EÚ pre trvalé odstraňovanie uhlíka z atmosféry, uhlíkové pôdohospodárstvo a ukladanie uhlíka vo výrobkoch. Pokračovali tiež rokovania o návrhu nariadenia o monitoringu lesov, ako aj o návrhu smernice o monitoringu a reziliencii pôd, a zahájil sa strategický dialóg o budúcnosti poľnohospodárstva v EÚ, ktorý by sa mal okrem poľnohospodárstva a potravinárstva zaoberať aj lesmi a lesným hospodárstvom, ako integrálnej súčasti európskeho vidieka a vidieckych oblastí.

Deviata konferencia ministrov FOREST EUROPE sa konala v termíne 1. a 2. októbra 2024 v Bonne, ktorej cieľom bolo prijať rozhodnutia na posilnenie budúcej spolupráce v oblasti lesov v Európe a zdieľať najnovšie poznatky a informácie o vývoji v oblasti trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch v celoeurópskom regióne. Konferencia vyvrcholila podpísaním Bonnského rozhodnutia ministrov o vytvorení celoeurópskeho znalostného centra v oblasti riadenia rizík, ktorým čelia európske lesy v podmienkach klimatickej zmeny - FoRISK Facility. Ministri a ich zástupcovia taktiež podpísali Bonnskú deklaráciu ministrov, v rámci ktorej potvrdili politické ukotvenie trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch ako dynamického

konceptu postaveného na holistickom prístupe a rešpektovaní pilierov udržateľného rozvoja, ktorými sú spoločnosť, ekonomika a životné prostredie.

V máji 2024 sa v New Yorku konalo devätnáste zasadnutie Fóra o lesoch Organizácie Spojených národov (UNFF 19), ktoré bolo zasadnutím politickej povahy, s cieľom poskytnúť strategické usmernenie pre ďalšie fungovanie tzv. medzinárodného usporiadania o lesoch, ktorého je Fórum súčasťou. Hlavnými témami diskusií v rámci plenárneho zasadnutia UNFF 19 boli implementácia Strategického plánu OSN pre lesy 2017-2030, strednodobé hodnotenie medzinárodného usporiadania o lesoch a prijatie nového štvorročného programu práce Fóra na roky 2025 až 2028. V rámci zasadnutia UNFF19 sa uskutočnil aj tzv. segment na vysokej úrovni (High Level Segment), ktorého sa zúčastnili viacerí vysoko postavení predstavitelia členských štátov UNFF vrátane predstaviteľa Slovenska.

Konferencia OSN o klimatickej zmene COP 29 sa konala v novembri 2024 v Baku, Azerbajdžan. Hlavným cieľom COP 29 bolo stanovenie nového finančného rámca pre opatrenia v oblasti boja proti klimatickej zmene. Krajiny schválili dohodu, ktorá výrazne zvyšuje finančnú pomoc rozvojovým krajinám pri riešení zmeny klímy. Krajiny sa taktiež dohodli na nových pravidlách OSN pre medzinárodné trhy s uhlíkom.

Dvadsať siedme zasadnutie Výboru pre lesníctvo OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO COFO 27) sa uskutočnilo v júli 2024 v Ríme, ktorého ústrednou témou boli inovácie súvisiace s lesmi a lesníctvom. Ďalšími témami zasadnutia boli vzťah lesníctva a poľnohospodárstva a vplyv tohto vzťahu na boj proti globálnemu odlesňovaniu a zabezpečeniu potravinovej bezpečnosti, úloha lesov v mestských a prímestských zónach, integrovaný manažment rizika vzniku a šírenia lesných požiarov, príspevok lesov k ochrane biodiverzity a obnove ekosystémov a vzťah medzi lesom, klímou a vodným cyklom.

Osemdesiate druhé zasadnutie Výboru UNECE pre lesy a drevospracujúci priemysel (COFFI) sa uskutočnilo v Ženeve, v novembri 2024. Na zasadnutí boli poskytnuté informácie o aktuálnych trendoch na trhu s drevom a výrobkami z dreva. Zasadnutie sa venovalo aj aktuálnemu pracovnému programu, v rámci ktorého boli poskytnuté informácie o práci v oblasti problematiky boreálnych lesov, lesníctva v mestských a prímestských zónach, a klimatickej zmeny. Výbor bol taktiež informovaný o dosiahnutom pokroku v pripravovanom cykle Globálneho hodnotenia lesných zdrojov 2025 a spoločnom celoeurópskom zbere údajov UNECE/FAO/FOREST EUROPE o lesoch a trvalo udržateľnom hospodárení v lesoch.

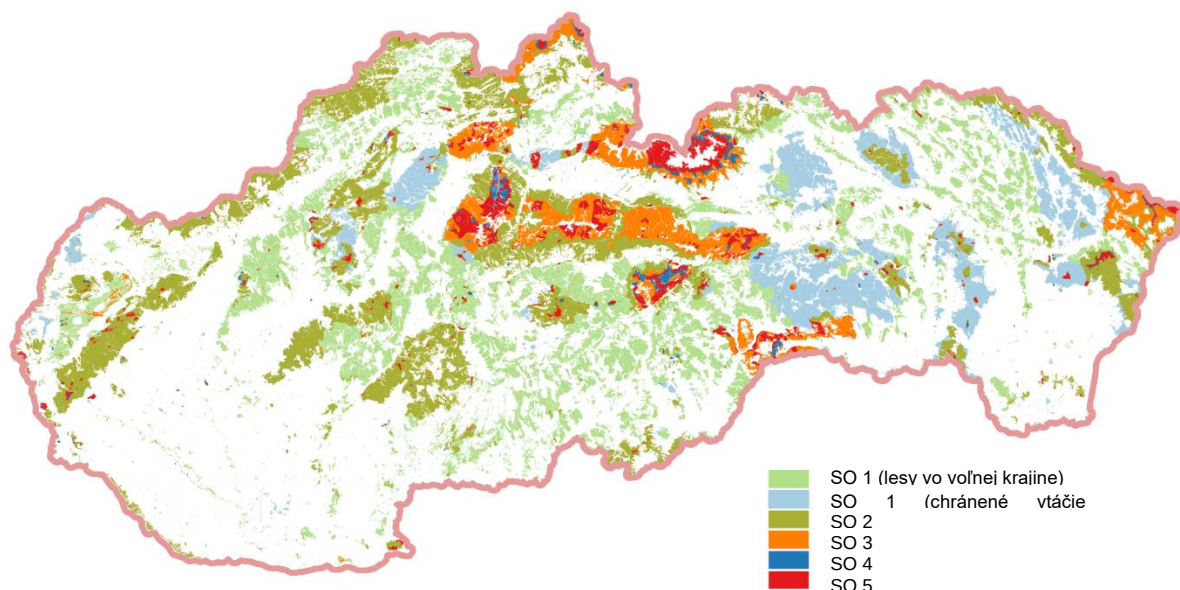
3.10. Spracovanie dreva

Objem domáceho spracovania dreva sa medzioročne zvýšil o 446 tis. m³, t. j. o 6,3 %. Viazaním CO₂ vo výrobkoch z dreva lesnícko-drevársky sektor významne prispieva k ochrane ovzdušia.

Celkový objem domáceho spracovania surového dreva (dodávky + dovoz – vývoz) dosiahol 7 044 tis. m³ v roku 2024, čo bolo v porovnaní s minulým rokom o 446 tis. m³ viac. Uvedený nárast sa neprejavil vo zvýšení tržieb drevospracujúceho priemyslu kvôli nepriaznivej situácii na trhu s výrobkami zo surového dreva. Podľa údajov štatistického zisťovania Prod 13-04 (v ktorom sa v roku 2024 nezisťovali údaje za subjekty s počtom pracovníkov menej ako 20) sa znížili výnosy drevospracujúceho priemyslu o 1,1 %, náklady o 3,2 %, hospodársky výsledok pred zdanením sa zvýšil o 36,1 % hlavne kvôli celulózo-papierenskému priemyslu. Zamestnanosť zostala na rovnakej úrovni 16,6 tis. zamestnancov. Naďalej možno konštatovať, že nedošlo k výraznejšiemu rastu konkurencieschopnosti väčšiny podnikov mechanického spracovania dreva. Z dôvodu chýbajúcich spracovateľských kapacít sa veľmi málo spracovávajú najkvalitnejšie sortimenty I. a II. triedy akosti a listnaté výrezy III. triedy akosti, a to napriek ich značnému produkčnému potenciálu v lesoch SR. Pretrváva zvýšený dopyt po ihličnatej guľatine a po listnatom vlákňinovom dreve. Na druhej strane celulózo-papierenské odvetvie patrí k najvýkonnejším odvetviám slovenskej ekonomiky. Súčasná obchodná bilancia lesnícko-drevárskeho sektora dosahuje prebytok vo výške 899,65 mil. €. Negatívom je obchodný prebytok vo vývoze surového dreva 150,9 mil. € a reziva 141,5 mil. €. Pozitívnym javom je obchodný prebytok pri výrobkoch s vysokou pridanou hodnotou, ako je výroba papiera 426,2 mil. € a výrobkov z druhotnej výroby vo výške 164,68 mil. € vrátane nábytku a stolárskych výrobkov. Pozitívom je aj záporná obchodná bilancia pri celulóze 92 mil. €. Hlavnou prioritou drevospracujúceho priemyslu je podpora rozvoja odvetví s vyššou pridanou hodnotou so zápornou obchodnou bilanciou, najmä výroba dýh, drevovláknitých a OSB dosiek, sekundárnych výrobkov z papiera a spracovanie zberového papiera.

3.11. Odvetvia a činnosti súvisiace s lesmi a ich funkciami

V chránených územiach (národnej sústave, európskej sústave a ďalších medzinárodne chránených územiach) sa nachádza porastová pôda s výmerou 1,162 mil. ha.

Chránené územia národnej sústavy sa nachádzajú na približne 794 tis. ha porastovej pôdy. Európska sústava NATURA 2000 pozostáva z dvoch čiastočne sa prekrývajúcich sústav: chránených vtáčích území a území európskeho významu, v ktorých sa nachádza 955 tis. ha porastovej pôdy. Ďalšie medzinárodne chránené územia zaradené do prírodného dedičstva UNESCO sa nachádzajú na ploche 37,1 tis. ha porastovej pôdy. Európska a národná sústava sa prekrývajú na približne 781 tis. ha porastovej pôdy. Ku koncu roku 2024 bolo schválených 24 programov starostlivosti o chránené vtáčie územia (CHVÚ), zvyšných 17 čaká na schválenie.

V roku 2024 Vojenské lesy a majetky š. p. Pliešovce (VLM š. p.), LESY SR š. p. a Správa TANAP vynaložili v rámci správy drobných vodných tokov 126,36 mil. € na ich údržbu, investície a ostatné náklady. Na investície do zariadení lesníckotechnických meliorácií, zahrádzanie bystrín a ochranu vodného režimu vynaložili v roku 2024 VLM š. p. Pliešovce 221,43 mil. € a Správa NP Slovenský raj 3,45 tis. € na opravy a údržbu zariadení lesníckotechnických meliorácií a zahrádzania bystrín.

3.12. Smerovanie za oblasť lesného hospodárstva

Smerovanie v oblasti lesného hospodárstva je stanovené prostredníctvom stratégie – *Národný lesnícky program SR pre obdobie rokov 2025 – 2030 „LESY PRE SPOLOČNOSŤ“* (ďalej len „NLP SR“), ktorú 13.03.2024 schválila vláda SR uznesením č. 143/2024. Následne vláda SR 04.12.2024 schválila uznesením č. 745/2024 akčný plán NLP SR, ktorý rozpracováva ciele NLP SR na úrovni opatrení.

Vypracovaniu NLP SR predchádzala tzv. *Vstupná správa*, ktorú schválila 27. porada vedenia MPRV SR 12.12.2019. *Vstupná správa* okrem iného analyzovala a definovala problémové okruhy lesného hospodárstva, ktoré sú graficky zobrazené nižšie v rámci tzv. stromu problémov:

- Environmentálny problémový okruh
 - Dopady zmeny klímy na lesy
 - Vysoké stavy raticovej zveri
- Ekonomický problémový okruh
 - Konkurencieschopnosť obhospodarovateľov lesa
 - Technológie a infraštruktúra
 - Nedostatočné využívanie informačno-komunikačných technológií a DPZ
 - Efektívne využívanie domácich zdrojov surového dreva
 - Udržateľná produkcia drevnej biomasy na energetické využitie
 - Financie a ekonomika (zdroje a nástroje)
- Spoločenský problémový okruh
 - Vlastnícke vzťahy
 - Ľudské zdroje
 - Korupcia a klientelizmus

- Stret rôznych záujmov v lesoch
- Výkon štátnej správy
- Komunikačná stratégia lesného hospodárstva

V nadväznosti na vstupnú správu bol následne široko-participatívnym spôsobom za účasti vyše 100 zainteresovaných subjektov vypracovaný NLP SR. NLP SR definuje smerovanie lesného hospodárstva do roku 2030 v rámci 5 oblastí a prostredníctvom 17 strategických cieľov (ďalej len „SC“) a 31 špecifických cieľov (ďalej len „ŠC“). NLP SR prostredníctvom akčného plánu rozpracováva tieto ciele na úroveň 66 opatrení, ktoré sa plánujú v prevažnej miere realizovať prostredníctvom Strategického plánu Spoločnej poľnohospodárskej politiky 2023 – 2027.

4. Vplyv vstupu Ukrajiny do Európskej únie na slovenské pôdohospodárstvo

Poľnohospodárstvo je vďaka priaznivým podmienkam na pestovanie druhým najväčším sektorom ukrajinskej ekonomiky (13 % z celkovej HPH). Rastlinná výroba dominuje na Slovensku aj Ukrajine. Pre Slovensko aj Ukrajinu sú kľúčovými komoditami obilniny a olejiny z pohľadu objemu produkcie, ktorá zabezpečuje potreby domácej spotreby a vytvára exportný potenciál. Produktivita živočíšnej výroby na Ukrajine je vyššia než na Slovensku.

Na Ukrajine je poľnohospodárstvo silne ovplyvnené centralizáciou počas Sovietskeho zväzu a následnou privatizáciou, čo sa odráža v štruktúre fariem. Fariem s výmerou nad 10 tis. ha je na Ukrajine 166, ich priemerná veľkosť je 21 945 ha.

Tabuľka 18: Výmera poľnohospodárskej a ornej pôdy v roku 2020

	Rozloha (km ²)	z toho poľnohospodárska pôda (km ²)	% z rozlohy	z toho orná pôda (km ²)	% z rozlohy
Slovensko	49 035	18 830,0	38%	13 460	27%
Ukrajina	603 550	413 110,0	68%	329 240	55%
	12x	22x		24x	

Zdroj: FAOSTAT

*Rok 2020 bol použitý z dôvodu nedostupnosti aktuálnejších dát za UA stranu v čase tvorby analýzy (január/február 2025).

4.1. Výrobný potenciál Ukrajiny

Produkcia rastlinnej aj živočíšnej výroby je na Ukrajine už dnes veľmi vysoká a očakáva sa jej ďalší rast vďaka modernizácii a investíciám, ktoré vstup do EÚ prinesie. Skúsenosti z predchádzajúcich rozšírení únie ukazujú, že členské štáty po vstupe do EÚ zaznamenali zvýšenie hektárových výnosov i kvality produkcie.

Tabuľka 19: Zberové plochy a produkcia obilnín

		Priemer rokov 2019-2021			2022			2023		
		SK	UA		SK	UA		SK	UA	
Pšenica spolu	Plocha (tis. ha)	384	6 819	18x	412	5 282	13x	407	4 658	11x
	Úroda (tis. t)	2 025	28 452	14x	2 048	20 729	10x	2 491	21 625	9x
	Výnos (t/ha)	5,3	4,2		4,97	3,93		6,12	4,64	
Jačmeň spolu	Plocha (tis. ha)	125	2 485	20x	109	1 740	16x	114	1 494	13x
	Úroda (tis. t)	624	8 663	14x	556	5 608	10x	603	5 507	9x
	Výnos (t/ha)	5,0	3,5		5,10	3,22		5,28	3,69	
Kukurica na zrno	Plocha (tis. ha)	197	5 287	27x	159	4 125	26x	138	3 975	29x
	Úroda (tis. t)	1 562	36 093	23x	684	26 187	38x	1 106	31 030	28x
	Výnos (t/ha)	7,9	6,8		4,31	6,35		7,99	7,81	

Zdroj: Štatistický úrad SR, Štátna štatistická služba UA

Vyšší objem ukrajinskej produkcie sa premietne do zvýšeného objemu exportu z Ukrajiny, ktorá sa stane súčasťou voľného trhu a teda budú tieto produkty končiť aj v krajinách EÚ. Ukrajinské poľnohospodárske komodity sa budú podieľať na formovaní cien na európskom trhu, čo môže vytvoriť tlak na slovenských producentov, najmä v prípade komodít s nízkou pridanou hodnotou.

Pre zvládnutie tohto tlaku je potrebné aby sa slovenská prvovýroba a spracovateľský priemysel pripravili. Pestovateľské portfólio by sa malo rozšíriť a diverzifikovať o plodiny s vyššou pridanou hodnotou (ovocie, zelenina, bielkovinové plodiny), k čomu bude potrebná cieľavedomá investičná podpora farmárov a prístup k inováciám.

Pre spracovateľský priemysel, najmä segmenty ako mlynárstvo, konzervárenstvo či mäso spracujúci priemysel, to môže znamenať príležitosť na lepšie využitie svojich kapacít.

Tabuľka 20: Využitie kapacít spracovateľského priemyslu na Slovensku - priemer rokov 2021-2023

Mraziarne	Chladiarne	Konzervy	Balenie	Porážky zvierat	Spracovanie mäsa
85%	29%	65%	85%	55%	56%

Zdroj: výkaz POTRAV

Modernizácia technológií, zvýšenie energetickej efektívnosti a budovanie vertikálnej spolupráce medzi prvovýrobou, spracovaním a obchodom budú kľúčové pre udržanie konkurencieschopnosti. Zároveň je potrebné posilniť potravinovú sebestačnosť Slovenska, čo si vyžaduje aj efektívne fungovanie domácich potravinových reťazcov a podporu domácich produktov zo strany štátu i spotrebiteľov.

4.2. Spoločná poľnohospodárska politika po roku 2027

Nová SPP po roku 2027 pravdepodobne prinesie zmeny v štruktúre financovania a rozdelení zdrojov, pričom môže dôjsť k celkovému zníženiu rozpočtu. Kľúčové bude správne nastaviť národné priority a definovať jasnú stratégiu rozvoja agrosektora, ktorú bude Slovensko dôsledne presadzovať pri vyjednávaní viacročného finančného rámca (VFR). Slovensko by malo presadzovať spravodlivé prerozdelenie prostriedkov, ktoré zohľadní rozdielne podmienky členských štátov a špecifiká regiónov.

Okrem toho bude potrebné uvažovať aj o klimatických výzvach, udržateľnosti a potrebe znižovania uhlíkovej stopy v poľnohospodárstve. Nové priority EÚ, ako sú ekologizácia a digitalizácia, budú žiadať nielen legislatívnu, ale aj investičnú pripravenosť.

Viacero štúdií sa pokúsilo odhadnúť výšku podpory vyčlenenej pre UA, všetky však upozorňujú na hypotetický scenár a vychádzajú z rozpočtu schváleného VFR na roky 2021-2027 a uplatňovania súčasných pravidiel SPP. Zásadnou zmenou bude kompletne prehodnotenie systému priamych platieb, ktorý nebude po integrácii Ukrajiny do EÚ naďalej udržateľný, vzhľadom na veľkosť ukrajinských fariem¹.

Tabuľka 21: Odhady rozpočtu SPP na roky 2021-2027 s Ukrajinou*

	EK	Bruegel	JDC	ICDS
	bez navýšenia rozpočtu	navýšenie rozpočtu	navýšenie rozpočtu	navýšenie rozpočtu
EU	379	463	432,2	451,8
UA	96,5	85	53,2	72,8

Zdroj: Financial Times, Bruegel, Jacques Delors Centre, ICDS

*Všetky výpočty vychádzajú z VFR 2021-2027.

Z dostupných odhadov sa len v jednom scenári zmení status členského štátu z prijímateľa na prispievateľa do rozpočtu EÚ, a to status Španielska v prípade odhadu International Centre for Defence and Security (ICDS), ktorý nepočíta so stropovaním výšky priamych platieb pre najväčšie farmy. ICDS vypočítalo výšku priamych platieb pre Ukrajinu na 10,4 miliardy EUR ročne, bez zavedenia stropovania (2023). Pre porovnanie získalo Francúzsko v roku 2022 priame platby vo výške 9,3 miliárd EUR. Pri ponechaní aktuálnych pravidiel SPP a nenavýšení rozpočtu SPP by Ukrajina získala 96,5 miliárd EUR počas siedmich rokov, čo by znížilo platby ostatných členských štátov o 20 % (Financial Times, 2023). Bruegel (2024) vypočítal výšku platieb SPP pre Ukrajinu vo výške 85 miliárd EUR počas siedmich rokov, ak by sa rozpočet zvýšil² a zachovali by sa výšky podpory pre členské štáty. Pre nové členské štáty sa priame platby zavádzajú postupne (phase-in) v priebehu desiatich rokov. V prípade postupného zavádzania priamych platieb počas VFR 2021-2027 by bol rozpočet ukrajinskej SPP 25,27 mld. EUR.

¹ Fariem s výmerou nad 10 tis. ha je na Ukrajine 166, ich priemerná veľkosť je 21 945 ha. V prípade vyplatenia priamych platieb podľa aktuálneho minima (215 EUR/ha v roku 2027), by takáto farma získala podporu 4,7 mil. EUR.

² Navýšenie rozpočtu z 379 miliárd EUR na 463 miliárd EUR.

Tabuľka 22: Odhadovaná výška PP pre Ukrajinu s postupným zavedením platieb (phase-in) a porovnanie s reálnymi PP pre SK a EÚ

Rok	phase-in % podiel	Výška PP Ukrajina (mil. EUR)	Ukrajina EUR/ha	Slovensko EUR/ha	Priemer EÚ EUR/ha
2021	25%	2 038	56	209	265
2022	30%	2 445	67	211	266
2023	35%	2 853	78	214	269
2024	40%	3 261	89	217	269
2025	50%	4 076	111	219	270
2026	60%	4 891	134	222	271
2027	70%	5 706	156	222	271
2028	80%	6 521	178	-	-
2029	90%	7 336	201	-	-
2030	100%	8 152	223	-	-
VFR 2021-2027		25 270			

Poznámka: Percentuálne navýšenia podľa čl. 17 nariadenia 2013/1307, ktorý ustanovuje postupné zavádzanie priamych platieb v Chorvátsku. Výška PP pre Ukrajinu podľa Prílohy 1. Výška PP pre Slovensko a priemer EÚ podľa nariadenia (EÚ) 1307/2013 (alokácie za roky 2021 a 2022) a nariadenia (EÚ) 2021/2115 (alokácie za roky 2023 a 2027).

4.3. Všeobecné odporúčania

Podpora domácich producentov:	Zabezpečiť štátne dotácie na pokrytie nákladov na výrobu a zlepšenie konkurencieschopnosti. Podporovať miestne trhy a predaj slovenských produktov.
Zlepšenie kvality a marketingu:	Podporiť poľnohospodárov v zlepšovaní kvality ich produktov a v zavádzaní certifikácií, ktoré by potvrdzovali ich pôvod a kvalitu. Investovať do marketingových kampaní zameraných na propagáciu slovenských produktov.
Inovácie a technológie:	Podporovať výskum a vývoj v poľnohospodárskom sektore, aby sa zvýšila efektívnosť a znížili náklady na výrobu. Zamerať sa na digitalizáciu a modernizáciu poľnohospodárskej produkcie, aby sa zlepšila konkurencieschopnosť.
Vzdelávanie a školenia:	Organizovať školenia a workshopy pre poľnohospodárov, aby sa oboznámili s novými technikami a najlepšimi praktikami v odvetví. Podporovať medziodvetvovú spoluprácu a výmenu skúseností.
Zlepšenie prístupnosti k financiám:	Umožniť poľnohospodárom jednoduchší prístup k úverom a investičným fondom, ktoré by im pomohli rozvíjať podnikanie. Vytvoriť programy na finančnú podporu pre mladých poľnohospodárov, aby sa zabezpečila kontinuita v odvetví. Zníženie daňovo-odvodového zaťaženia slovenských agropotravinárskych firiem.
Práca s verejnosťou a zvyšovanie povedomia:	Zvyšovať informovanosť spotrebiteľov o dôležitosti podpory lokálnych poľnohospodárov a ich výrobkov. Vytvárať kampane, ktoré zdôrazňujú výhody konzumácie lokálnych potravín ako prínos pre miestnu ekonomiku a životné prostredie.

Ohrozenia a odporúčania pre jednotlivé sektory:

Chov HD

Ohrozenie: Takmer 60 % hrubej produkcie je vyvážané v živom do zahraničia a následne nahrádzané dovážaným hovädzím mäsom, nielen do maloobchodov, ale aj do spracovateľského sektora. Výsledkom je pomerne vysoká produkčná sebestačnosť nad 80 %, avšak potravinová sebestačnosť nedosahuje ani úroveň 30 %. V rámci sektora chýba akákoľvek horizontálna a vertikálna kooperácia.

Negatívom sú klesajúce stavy zvierat v produkčných chovoch, ktoré sú zapríčinené aj chorobami zvierat.

Odporúčania: Identifikovať subjekty, ktoré sú v rámci sektora schopní a ochotní spolupracovať a pre tieto subjekty zabezpečiť podporné finančné prostriedky na rozvoj. Pri nastavovaní pomoci pre tento sektor je nutné zamerať sa na podporu spracovania a odbytu domácej produkcie, čo by viedlo k zvýšeniu potravinovej sebestačnosti.

V prípade integrácie UA do EÚ sa javí šanca pre slovenských producentov hovädzieho dobytku pri obchode s chovnými jedincami a genetickým materiálom.

Výroba kravského mlieka a spracovanie v mliekarenskom priemysle

Ohrozenia: Ide o jeden z najstabilnejších sektorov, čo sa týka spracovania domácej produkcie, napriek tomu je problémom obrovský investičný dlh z dôvodu technickej a technologickej zaostalosti, finančná poddimenzovanosť z dôvodu dlhoročnej stratovosti sektora, problémy s pracovnou silou z dôvodu nezájmu o prácu v tomto sektore a výrazne nižšia podpora z európskych aj národných zdrojov.

Odporúčania: Základným predpokladom zabezpečenia sebestačnosti v komodite mlieko je prijatie systémových opatrení, ktoré umožnia navýšenie stavov dojníc do roku 2035 o 17%. Mliekarenské podniky sú kapacitne i technologicky schopné spracovať deklarovanú zvýšenú produkciu surového kravského mlieka. Potrebne je prijať systémové opatrenia zamerané na odstránenie investičného dlhu (investovať hlavne do obnovy zastaraných častí spracovateľských prevádzok) a zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov, zabezpečenie prijateľného príjmu s ohľadom na plnenie podmienok životného prostredia, klímy a dobrých životných podmienok zvierat, zlepšenia vzdelávania a zamestnanosti a zlepšenie postavenia prvovýrobcov mlieka v dodávateľskom reťazci.

Chov ošípaných

Ohrozenia: Zvýšenie domácej produkcie vyžaduje vyšší stupeň spolupráce medzi farmármi a spracovateľským priemyslom. Slovenské bitúanky zatiaľ preferujú dovoz, ktorý je pre nich ekonomicky výhodnejší.

Odporúčania: Je nutné investovať do modernizácie a rozšírenia chovu ošípaných a efektívne využitie existujúcich kapacitných možností spracovateľského priemyslu, vrátane porážkových a rozrábkových kapacít.

Chov hydiny

Ohrozenia: Rast sektora obmedzujú chýbajúce kapacity na liahnutie, slabá finančná podpora sektora v porovnaní s okolitými štátmi a nižší záujem domácich spotrebiteľov o lokálnu produkciu. Dovozy hydinového mäsa sa v roku 2023 oproti roku 2021 zvýšili 15-násobne. Vstup UA do štruktúr EÚ môže ovplyvniť slovenskú produkciu hydiny, hydinového mäsa a konzumných vajec a ich umiestnenie na trh negatívnym spôsobom.

Odporúčania: Investície by mali smerovať na rekonštrukciu, automatizáciu, modernizáciu chovov a bitúnkov a na prechod z klieťového chovu nosníc na podstielkový chov vo voliérach.

Pestovanie obilnín a olejnin

Ohrozenia: Chýba spolupráca medzi farmármi a spracovateľským priemyslom a nízka miera spracovania obilnín do finálnych výrobkov. Spracovateľské kapacity fungujú len na 50-60% svojej kapacity. Po vstupe UA na voľný trh EÚ hrozí strata exportných trhov pre Slovensko. Domáca výroba jedlých rastlinných olejov prakticky neexistuje.

Odporúčania: Nutná je diverzifikácia pestovaných plodín a orientácia na plodiny s vyššou pridanou hodnotou. Investície by mali smerovať najmä do spracovateľského priemyslu (mlynský, pekársko-cukrárenský, liehovarnícky, atď.). Je nevyhnutné finančne podporiť modernizáciu, automatizáciu výroby, zvýšiť produkciu a export finálnych výrobkov a využiť možnosti nových trhov na východe.

Vertikálu olejnin je potrebné považovať ako štruktúrovaný problém niekoľkých komodít s rôznym stupňom prínosov pre celkový rozvoj. Potenciál na pestovanie má slnečnica, sója, mak a non-GMO repka.

Cukrová repa a cukor

Ohrozenia: Ukrajina má vysoký produkčný potenciál (ročne až do 2 mil. ton cukru) a vysokú spracovateľskú kapacitu cukrovarov. Slovenská produkcia bieleho cukru sa v dlhodobejšom rozsahu pohybuje okolo 171 tis. ton. Ohrozením je pokles pestovateľských plôch cukrovej repy na Slovensku, ktorý predstavoval takmer 30% z pôvodnej plochy.

Odporúčania: Vzhľadom na vysokú sebestačnosť (93,5 %) môže zvýšenie pestovateľských plôch o 2 000 ha, využitie existujúcich spracovateľských kapacít a ich navýšenie o 10 % vytvárať exportný potenciál.

Ovocie

Ohrozenia: Napriek záujmu spracovateľov a maloobchodu o slovenské ovocie sú spracovateľské vzťahy s týmito sektormi slabé. Vzhľadom na nízku sebestačnosť Slovenska v sektore ovocia a lacnejšiu ponuku týchto komodít z UA je možné predpokladať negatívny vplyv. V prípade zvýšeného dovozu a v prípade rozšírenia EÚ o ďalšie krajiny, by slovenskí pestovatelia nemuseli obstáť v konkurenčnom boji.

Odporúčania: Potenciál rastu v sektore ovocia je výrazný, ale vyžaduje rozvoj vysokoprodukčných sadov, investície do zavlažovania, ochrany proti mrazom, skladovacích kapacít s riadenou atmosférou, triediacich a baliacich technológií. Potrebná je dlhodobá spolupráca a investície do konzervárenského priemyslu na nákup inovatívnych technológií šetrných k životnému prostrediu.

Zelenina

Ohrozenia: Podobne ako v sektore ovocia predstavuje hrozbou lacnejšia ponuka z UA. Vertikála však má veľkú perspektívu. Pestovatelia zeleniny na Slovensku sa efektívne spájajú v odbytových organizáciách výrobcov a posilnili tak svoje vyjednávacie schopnosti na úroveň uznávaných partnerov aj pre obchodné reťazce.

Odporúčania: Cieľom je využiť záujem prvovýrobcov o navýšenie plochy pre pestovanie zeleniny a zvýšiť tak produkciu minimálne o polovicu. Pre naplnenie tohto cieľa sú potrebné investície do skladov, balenia a vyriešenie sezónneho zamestnávania. Podobne ako v sektore ovocia musí byť viac zapojený konzervárenský a mraziarsky priemysel, čo predíde predraženiu produkcie v dôsledku realizácie pozberovej úpravy, triedenia a balenia v zahraničí. Zvýšenie výroby a spotreby by znamenalo lepšie zhodnocovanie pôdy, produkciu s vyššou prácnosťou a pridanou hodnotou.

Hrozno a víno

Ohrozenia: Aktuálna nízka konkurencieschopnosť sektora je spôsobená znižovaním výmery vinohradov, nízkymi hektárovými výnosmi, vysokými nákladmi na obhospodarovanie vinohradov a chýbajúcim poradenstvom pre zabezpečenie intenzifikácie pestovania a produkcie. Problémom je aj klesajúca spotreba vína v EÚ, čo vyvíja tlak na ceny hrozna a vína. Na Slovensku dominuje výroba vín s chráneným označením pôvodu (až 80 % celkovej produkcie) a vyššou cenou. V ponuke chýbajú vína bez zemepisného označenia za nižšie ceny.

Odporúčania: Podstatou rozvoja je udržanie plochy vinohradov so zvýšením diverzifikácie výsadby podľa kvality a zásadné zvýšenie výnosov. Tiež je očakávané zvýšenie obhospodarovania šetrného k životnému prostrediu. Predpokladom pre tieto zmeny sú cielené podpory vrátane podpôr na ekoschémy, šetrné postupy pre životné prostredie a ekologické obhospodarovanie. Ďalšou nevyhnutnosťou sú investície do výsadby nových vinohradov, budovania a opráv terás, investície do závlah a ochranných sietí. Vinársky priemysel disponuje dostatočnými výrobnými kapacitami, avšak je nevyhnutné investovať do ich modernizácie a reštrukturalizácie, a tak zabezpečiť zvýšenie hektárových výnosov.

5. Analýza štátneho podniku Agrokomplex NÁRODNÉ VÝSTAVISKO

Agrokomplex NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, štátny podnik, predstavuje kľúčovú inštitúciu slovenského výstavníctva s 50-ročnou tradíciou. Jeho hlavnou víziou je stať sa moderným výstavným a kongresovým centrom stredoeurópskeho významu, schopným reagovať na meniace sa potreby domácich i zahraničných klientov. Strategický význam podniku spočíva v jeho schopnosti propagovať agro-potravinársky sektor, podporovať ekonomiku regiónu a zabezpečovať verejnoprospešné aktivity. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že agrokomplex NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, štátny podnik nie je len kľúčovou inštitúciou pre agrosektor, ale aj významnou súčasťou turistickej infraštruktúry Slovenska. Každoročne priťahuje desaťtisíce návštevníkov, generuje významný ekonomický efekt pre Nitru a má potenciál stať sa národným centrom kongresového a kultúrneho turizmu. O tejto skutočnosti svedčí aj úzka spolupráca medzi Slovenským poľnohospodárskym múzeom a oblasťnými organizáciami cestovného ruchu.

Myšlienka založenia výstavníckej organizácie na podporu agro-potravinárskeho komplexu vzišla od rezortu pôdohospodárstva. História organizácie siaha do roku 1973, kedy v záujme zvýšenia účinnosti propagácie rezortu poľnohospodárstva a zabezpečovania jeho účelovej činnosti vzniklo 1.1. 1973 Výstavníctvo poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu, odštepny závod so sídlom v Nitre, ktorý zabezpečoval svoju činnosť prostredníctvom štyroch stredísk: aranžérsko-reprodukčného, zámočníckeho, montážno-stavebného a projekčného. Po odovzdaní výstavného areálu do užívania v roku 1974, sa podnik začlenil do pôsobnosti MSCPV, o.p. (Majetok stálej celoslovenskej poľnohospodárskej výstavy) v Nitre.

Pôvodné zameranie výstaviska Agrokomplex bolo predovšetkým didakticko – náučné. Semináre, súťaže a prednášky počas výstavy pomáhali naďalej zdokonaľovať odvetvie poľnohospodárstva. Postupne sa zameranie výstav menilo na komerčné s cieľom vytvoriť moderné informačné výstavné a veľtrhové podujatia zamerané na trh.

Dňa 1. januára 2008 vznikol transformáciou zo štátnej príspevkovej organizácie na základe rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky štátny podnik - Agrokomplex – Výstavníctvo Nitra, š.p. Od 9.1.2017 sa obchodný názov podniku zmenil na agrokomplex NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, štátny podnik.

Agrokomplex dokáže prilákať takmer 600 tisíc návštevníkov do Nitry. Národné výstavisko je významným hospodárskym elementom a viaže na seba množstvo ekonomických činností od drobných remeselníkov, montážnych firiem, vystavovateľov, dopravcov až po poskytovateľov služieb cestovného ruchu, stravovacích a ubytovacích služieb, čo generuje nezanedbateľný prínos pre hospodárstvo mesta, regiónu Nitry a celého Slovenska. Agrokomplex ako jediný slovenský člen medzinárodnej asociácie CEFA poskytuje platformu pre prezentáciu malých a stredných firiem pre domáci a zahraničný trh. V neposlednom rade má Agrokomplex výrazný potenciál byť nástrojom posunu informácií od štátu smerom nie len k trhu, ale aj k všetkým občanom.

Výstavisko Agrokomplex dokázalo prekonať jedno z najťažších období vo svojej dlhoročnej existencii, pričom si zachovalo a rozvíja svoje primárne poslanie. agrokomplex NÁRODNÉ VÝSTAVISKO, štátny podnik dokázal prekonať obdobie pandémie COVID-19, spojené s dlhodobým neorganizovaním akcií a podujatí. V súčasnosti sa ako približne rovnocenná konkurenčná výstavno-veľtržná spoločnosť na slovenskom trhu javí len INCHEBA a. s. v Bratislave.

Výstavný areál s celkovou rozlohou 143 ha disponuje krytou výstavnou plochou 40 906 m² a otvorenými plochami využívanými na výstavnícke účely s rozlohou viac ako 50.000 m². Súčasťou podniku sú Slovenské poľnohospodárske múzeum, ktorého súčasťou je Nitrianska poľná železnica a kultúrna pamiatka kaštieľ v Dolnej Malante.

Činnosti agrokomplexu možno podľa účelu rozdeliť do troch hlavných skupín:

- podnikateľské (napr. organizovanie výstav a veľtrhov vrátane ich realizácie, reklamná činnosť, služby prenájmu, gastro-služby, sprostredkovateľské činnosti, atď.),
- verejnoprospešné činnosti (napr. prevádzka Slovenského poľnohospodárskeho múzea vrátane rôznych múzejných služieb a prevádzka železnice v areáli výstaviska) a
- edukačno-výchovné činnosti (napr. športové a telovýchovné podujatia, voľnočasové a relaxačné aktivity, publikačná a osvetová činnosť).

Obchodné činnosti

Základnou a nosnou činnosťou agrokomplexu je výstavníctvo, kde popri vlastných národných výstavách organizuje aj expozície na zahraničných výstavách (BIOFACH, ANUGA). Za zmienku stojí uviesť stabilné národné výstavy, akými sú Nábytok a bývanie, Gardénia, Agrokomplex, Autosalón – Autoshow, Medzinárodný strojársky veľtrh a Agrosalón. Ponuka podujatí je veľmi široká, obsahuje aj organizovanie výstav iných zvierat, Vianočných trhov a tematických podujatí zameraných na voľný čas a turistiku, knihy, svadby, atď. Vedľajšími sprievodnými podujatiami popri výstavách a veľtrhoch sú semináre/workshopy, konferencie či súťaže, ktoré bývajú spravidla zamerané na užšie špecializované tematické okruhy, súvisiace s hlavnými podujatiami. V dnešnej modernej dobe elektronických informačných a komunikačných technológií sa mnohé z nich organizujú aj hybridným spôsobom, teda v kombinácii prezenčnej a online účasti.

Verejno-prospešná činnosť

Súčasťou podniku sú Slovenské poľnohospodárske múzeum (skr. SPM) a výstavné políčka. Expozície múzea sa rozprestierajú na ploche cca 8 900 m², okrem výstavných priestorov je súčasťou múzea sú aj skanzen, Nitrianska poľná železnica a knižnica. Celková plocha areálu múzea dnes zaberá s celkovou rozlohou viac ako 30 hektárov. V rámci verejno-prospešnej činnosti vytvoril agrokomplex novú interaktívnu expozíciu SPM za účelom zvýšenia návštevnosti a sprístupnenia vybraných zbierkových predmetov. Došlo k presťahovaniu časti zbierkových predmetov z nevyhovujúcich priestorov SPM do priestorov administratívnej budovy. Súčasťou obnovy je aj oprava včelárskeho skanzenu a sfunkčnenie Nitrianskej poľnej železnice.

5.1. Aktuálny stav

V súčasnosti štátny podnik po pandémie COVID 19 naplno obnovil hlavnú podnikateľskú činnosť – organizovanie veľtrhov, výstav a podujatí.

Jednou z hlavných úloh v nasledujúcich rokoch po pandémie bolo zníženie plánovaných nákladov zefektívnením riadiaceho procesu vo výrobnéj aj obchodnej činnosti podniku. Aj napriek neľahkej východiskovej finančnej situácii podnik dodržiava platobnú disciplínu, vrátane splácania záväzkov z predchádzajúcich období, a to najmä splácanie úverov, nedoplatkov na daniach a pokutách. Výstavisko agrokomplex je síce schopné generovať tržby na svoju prevádzku, avšak potrebnú údržbu a modernizáciu nie je možné zabezpečiť, nakoľko podnik spláca úvery z predchádzajúcich období, ktoré boli použité na investície, neprinášajúce žiaden ekonomický efekt. Tento stav bol dosiahnutý aj vďaka výraznej konsolidácii v personálnej oblasti a radikálnemu zníženiu počtu zamestnancov.

Pri investičnej oblasti treba upozorniť, že podnik má obrovský investičný dlh a bez jeho znížovania sa výrazne zníži konkurencieschopnosť podniku. Technický stav výstaviska a výrobných prostriedkov je veľmi zastaraný, často poškodený a nevyhovujúci, ako po normatívnej tak aj po ekonomickej stránke. Výstavisko disponuje halami a priestorovým rozložením, ktoré vyhovovalo dobe pred rozvojom internetu a on-line marketingových nástrojov. V súčasnej dobe však infraštruktúra a samotné haly výstaviska nezodpovedajú štandardu ani trendom výstavníctva.

Časť areálu Agrokomplexu sa nachádza na pozemkoch vo vlastníctve súkromných osôb, čo dlhodobo predstavuje právny a majetkový problém. Tento stav je potrebné systémovo riešiť, aby sa zabezpečila právna istota pri užívaní a ďalšom rozvoji výstaviska. Jednou z možných alternatív riešenia je spolupráca so Slovenským pozemkovým fondom, ktorý má zákonom č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov zverenú správu štátnych pozemkov.

5.2. Kroky k stabilizácii a modernizácii

Základným predpokladom naplnenia vízie je získanie finančných zdrojov na komplexnú modernizáciu výstaviska a zachovanie podniku spolu s jeho výstavnou a veľtržnou činnosťou. Hlavnou víziou podniku je dosiahnuť úroveň plne sebestačného výstavného a kongresového centra na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni, ktoré bude slúžiť komerčným účelom a potrebám štátnych inštitúcií jednotlivých rezortov.

Personálna oblasť

- Udržanie, resp. zvýšenie zamestnanosti s cieľom zníženia priemerného veku zamestnancov; vzhľadom na infláciu a celkové zdražovanie bude nutné v blízkej dobe zvýšiť mzdy pracovníkom v robotníckych kategóriách
- Rozšírenie spolupráce so strednými a vysokými školami v personálnej oblasti

Finančná oblasť

- Plnenie finančného plánu s cieľom minimalizovania nákladov a zvýšenia zisku

- Dodržiavanie platobnej disciplíny, vrátane splácanie záväzkov z predchádzajúcich období a to najmä splácanie úverov, nedoplatkov na daniach a pokutách
- Tvorba rezerv pre plánované investície do budúcnosti

Investičná oblasť

- Pokračovanie v sanácii havarijných stavov striech výstavných pavilónov
- Modernizácia priestorov živočíšnej výroby
- Postupná obnova výrazne zastaraného vozového a strojového parku
- Príprava vybudovania stojiska pre karavany za účelom zvýšenie tržieb z obchodnej činnosti a turistického ruchu
- Výmena svetidiel vo výstavných halách
- Modernizácia vzduchotechniky vo vybraných výstavných halách
- Postupný proces rekonštrukcie a prepojenia pavilónov a obnova jednotlivých objektov použitím moderných a odolných materiálov
- Zvýšenie energetickej efektívnosti využívania budov a zníženie prevádzkových nákladov na chod výstaviska
- Rekonštrukcia všetkých inžinierskych sietí s dôrazom na potrebu zníženia energetickej náročnosti a použitia obnoviteľných zdrojov energie
- Zvýšenie kybernetickej bezpečnosti
- Investície do zapojenia najmodernejších a vysoko výkonných informačných a komunikačných technológií

Verejno–prospešná činnosť – Slovenské poľnohospodárske múzeum

- Dobudovanie novej expozície v prednej časti areálu
- Využitie priestorov novej expozície Slovenského poľnohospodárskeho múzea (SPM) na externú výučbu základných a stredných škôl
- Rozšírenie spolupráce s oblastnými organizáciami cestovného ruchu
- Pokračovanie v revitalizácii skanzenu SPM získaním prostriedkov zo štátneho rozpočtu
- Zriadenie multifunkčného areálu na rôzne voľnočasové aktivity počas celého roka a zároveň jeho rozdelenie na zóny podľa spôsobu využitia ako napr. oddychová zóna, zóna pre detské ihrisko, telovýchovná zóna a kultúrna zóna

Obchodná činnosť

- Návrh na vytvorenie vedecko-vzdelávacieho centra v spolupráci s ostatnými podriadenými organizáciami za účelom zlepšenia propagácie sektora a edukačnej činnosti
- Príprava nových výstav zameraných na zdravý životný štýl a stavebný veľtrh
- Zvýšenie príjmu z prenájmov, z predaja reklamných plôch
- Využitie areálu na prezentačné činnosti
- Príprava podujatia CARAVAN, BIKE, TRAVEL v r. 2027, v rámci ktorého sa uskutoční Svetové stretnutie karavanistov (očakávaná účasť viac ako 700 karavanov)

Majetková činnosť

- Zefektívnenie využívania priestorov v rámci rezortných organizácií
- Pokračovanie v začatom procese odpredaja nevyužívaného dlhodobého majetku
- Dokončenie procesu identifikácie majetku pre vysporiadanie a ďalšie nakladanie s týmto majetkom
- Rekonštrukcie v rámci areálu výstaviska na opravy (zatekanie striech, havarijný stav vodovodného potrubia, modernizácia technického vybavenia potrebného k organizovaniu výstav)

Úspech ďalšieho rozvoja závisí od možností a rozsahu financovania zo štátneho rozpočtu. V prípade získania dostatočných finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu má Agrokomplex – NÁRODNĚ VÝSTAVISKO, š.p. všetky predpoklady na to, aby naplnil svoje ciele a naďalej zohrával kľúčovú úlohu v propagácii najmä slovenského agrozortu, ale aj iných rezortov vrátane regionálneho rozvoja a podpory podnikateľského prostredia.

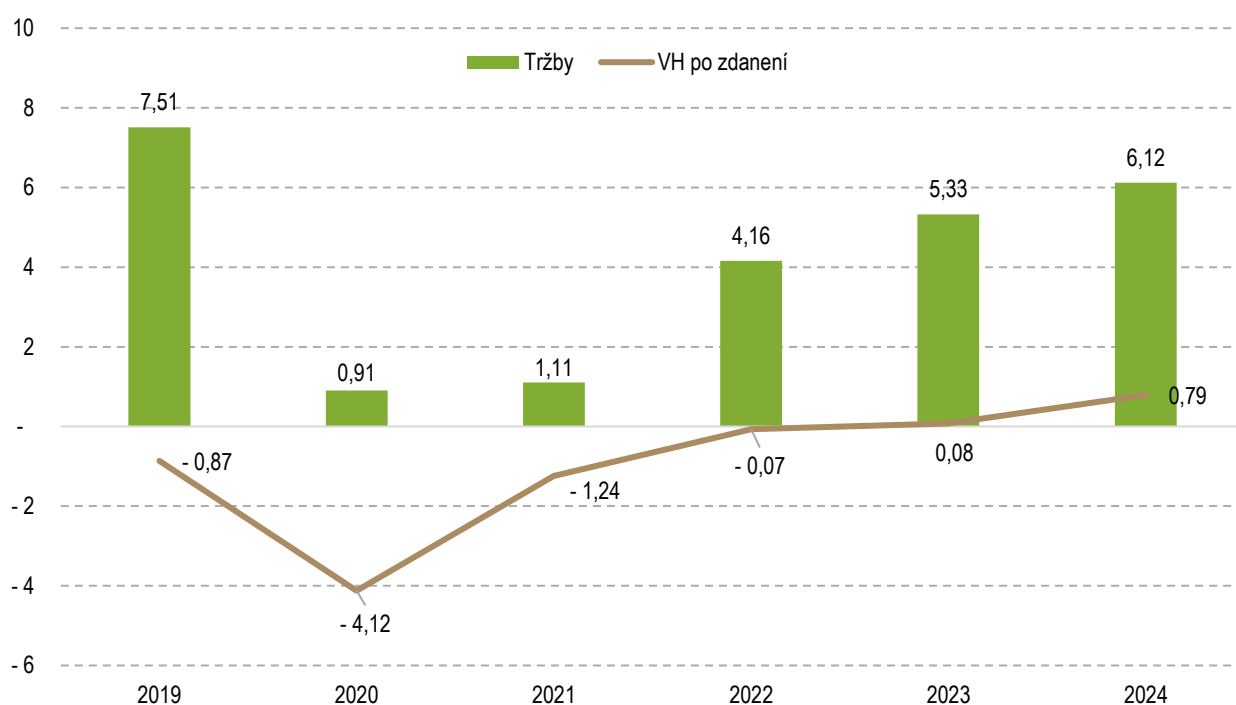
5.3. Finančná analýza štátneho podniku Agrokomplex NÁRODNÉ VÝSTAVISKO

Agrokomplex je pomerne stabilným finančným podnikom. Počas sledovaného obdobia (od roku 2015), okrem rokov 2020 a 2021, kedy bola počas pandémie Covid-19 obmedzená jeho podnikateľská činnosť a podnik ostal bez finančných rezerv a s vysokým úverovým zaťažením, dokázal Agrokomplex z vlastných tržieb zabezpečiť dostatok finančných prostriedkov na financovanie prevádzkových potrieb. V roku 2022 znížil svoju stratu na -71 172 EUR, pričom ho v zápornom výsledku hospodárenia udržali zvýšené ceny energií počas 4.Q 2022. V rokoch 2023 a 2024 sa jeho obrat dostal opäť na pred-Covidove hodnoty a Agrokomplex sa medzi rokmi 2020 a 2024 výrazne zotavil. Po pandémie obnovil tržby, zisk a likviditu. Zadlženosť klesla a podnik je dnes finančne stabilnejší, hoci ešte stále v šedej zóne podľa niektorých rizikových modelov.

Tržby a výnosy a výsledok hospodárenia

Podnik zaznamenal výrazný prepád tržieb v roku 2020 (COVID-19), po ktorom nasledovalo postupné zotavenie a návrat k predkrízovým úrovňam.

Graf 3: Vývoj tržieb a VH po zdanení (mil. EUR)

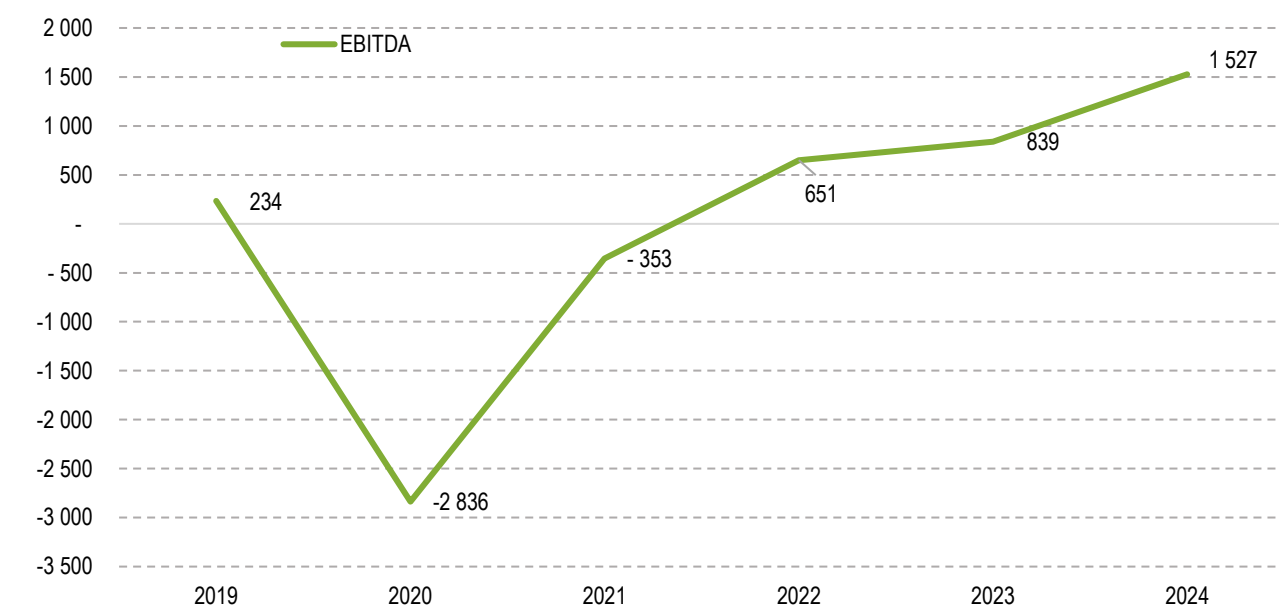

Zdroj: Finstat

Zisk a EBITDA

Po veľkých stratách v rokoch 2020–2021 sa podnik dostal do zisku, s rekordným ziskom v roku 2024. **EBITDA** slúži a je vhodná na porovnanie rentability podnikov, pretože neberie do úvahy daňové a úrokové zaťaženie.

Graf 4: Vývoj ukazovateľa EBITDA (tis. EUR)

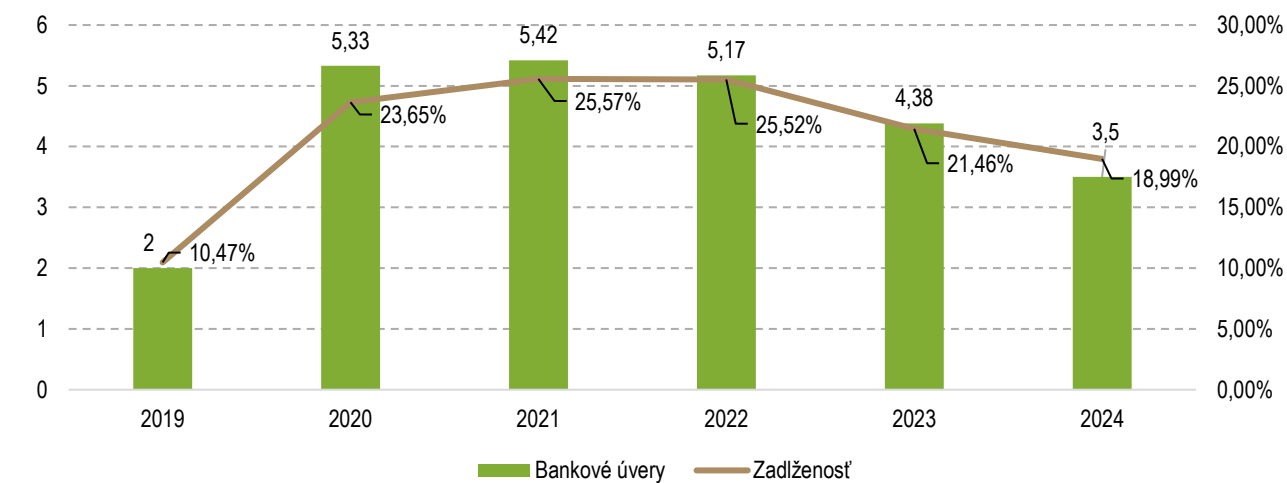

Zdroj: Finstat

Zadlženosť

Po náraste zadlženosti v období pandémie podnik postupne znižuje svoje záväzky a úvery.

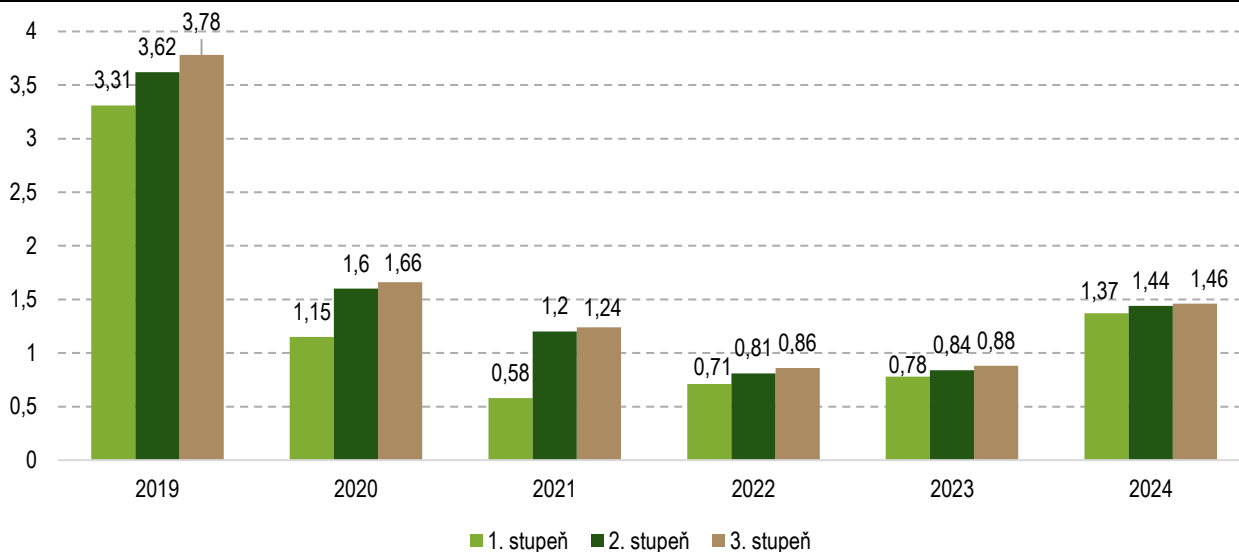
Graf 5: Vývoj zadlženosti (%) a bankových úverov (mil. EUR)

Zdroj: Finstat

Likvidita

Likvidita sa zlepšila zo slabých hodnôt v rokoch 2021–2023 na zdravú úroveň v roku 2024. Zdravá úroveň likvidity znamená, že podnik je schopný splácať všetky svoje krátkodobé záväzky.

Graf 6: Ukazovatele likvidity

Zdroj: Finstat

Finančná stabilita (skóre)

FinStat a Altmanovo skóre ukazujú zlepšovanie, ale stále mierne riziko úpadku.

Tabuľka 23: Ukazovatele finančnej stability

	2021	2022	2023	2024
FinStat Skóre	35,22%	31,51%	30,84%	26,77%
Altman Z-skóre	1,02	1,25	1,88	2,41
Index 05	-0,29	0,61	0,83	1,72

Zdroj: Finstat

Hodnoty Altmanovho Z-skóre sa v roku 2024 pohybujú v intervale 1,2 – 2,9 a zaraďujú podnik do šedej zóny, čo znamená, že nie je možné predpovedať budúcnosť podniku a treba jeho situáciu dôkladne monitorovať.

Index 05, ktorý hodnotí situáciu podniku, zaraďuje podnik v roku 2024 do kategórie s výsledkom vyšším než 1,6, čo znamená, že podnik tvorí hodnotu a nehrozí jej bankrot.

Finstat Skóre hodnotí podnik ako finančne stabilný v roku 2024, pretože spadá do intervalu 0 – 30.

Napriek čerpaniu investičného úveru v roku 2019 a 2020 vo výške 2 964 tis. EUR, má podnik vysoký investičný dlh.

Počas sledovaného obdobia (od roku 2015), boli finančné prostriedky formou dotácií poskytnuté Agrokomplexu len raz, a to v roku 2024 na projekt: „Celoročná prevádzka Slovenského poľnohospodárskeho múzea v Nitre“ vo výške 300 000 EUR.

6. Návrh legislatívneho balíka VFR 2028 – 2034

Dňa 16. júla 2025 Európska komisia (ďalej aj „EK“ alebo „Komisia“) predstavila návrh rozpočtu **Viacročný finančný rámec** (ďalej aj „VFR“) **2028 – 2034** (dokument COM(2025)571 final). Spolu s návrhom rozpočtu predložila EK aj legislatívne návrhy týkajúce sa nových pravidiel fungovania **spoločnej poľnohospodárskej politiky** (ďalej aj „SPP“) po roku 2027.

Komisia navrhuje ambiciózny rozpočet vo výške **1,98 bilióna eur** v bežných cenách na obdobie rokov 2028 – 2034, čo zodpovedá 1,26 % hrubého národného dôchodku (HND) EÚ. Tento rozpočet má Únii umožniť stavať na dynamike vytvorenej iniciatívou Next Generation EÚ (ďalej len „NGEÚ“) a plniť úlohy a zodpovednosti, ktoré jej boli zverené. Modernizácia financovania rozpočtu EÚ je základnou súčasťou tohto balíka a podľa Komisie umožní stabilné národné príspevky napriek zvýšeniu rozpočtu. Ambiciózny rozpočet zameraný na európske priority by mal byť založený na modernejšom a európskejšom systéme príjmov. Na tento účel Komisia navrhuje vylepšený nový balík vlastných zdrojov. Príjmy, ktoré vygeneruje, umožnia zostaviť rozpočet EÚ v súlade s ambíciami a zároveň splniť záväzky Únie splácať pôžičky z programu NGEÚ.

Viacročný finančný rámec na roky 2028 – 2034 je podľa vyjadrení EK jedinečnou príležitosťou na prispôbenie dlhodobého rozpočtu svetu neustálych zmien. EK navrhla oproti VFR 2021 - 2027 určité zjednodušenie pravidiel a aj jednoduchšiu štruktúru, t. j. **zlúčila programy, čo by malo zvýšiť flexibilitu zdrojov**. Súčasných 7 výdavkových kapitol bolo zlúčených do 4 a 52 programov do 16.

Cieľmi návrhu nového VFR 2028 - 2034 sú:

- väčšia flexibilita, ktorá umožní rýchlu reakciu na meniace sa prostredie,
- jednoduchšie, efektívnejšie a harmonizované finančné programy EÚ, ktoré umožnia ľahko rozpoznať a sprístupniť zdroje (zjednodušenie súčasného rámca z takmer 540 programov na 27 národných a regionálnych partnerských plánov),
- rozpočet zohľadňuje územné a lokálne potreby s cieľovým vplyvom, tam kde je to najdôležitejšie,
- posilnenie konkurencieschopnosti Európy na zabezpečenie dodávateľských reťazcov, zintenzívnenie inovácií a inteligentných technológií,
- vyvážený balík nových vlastných zdrojov, ktoré zabezpečia primerané príjmy pre priority EÚ a zároveň minimalizujú tlak na štátne verejné financie.

6.1. Rozpočet

Výdavková časť VFR 2028 - 2034 je rozdelená do **4 okruhov/výdavkových kapitol**:

1. **Ekonomická, sociálna a územná súdržnosť, poľnohospodárstvo, vidiek a námorníctvo, prosperita a bezpečnosť** (1 062 220 mil. eur v bežných cenách).
2. **Konkurencieschopnosť, prosperita a bezpečnosť** (589 594 mil. eur v bežných cenách).
3. **Globálna Európa** (215 203 mil. eur v bežných cenách).
4. **Administratíva** (117 877 mil. eur v bežných cenách).

Pre SPP ide o kľúčovú zmenu, kedy sa dva poľnohospodárske fondy – Európsky poľnohospodársky záručný fond (ďalej len „EPZF“) a Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (ďalej len „EPFRV“) stanú súčasťou **jednotného Fondu**, čím sa **ruší súčasná dvojpilierová štruktúra SPP a garantované alokácie pre pôdohospodárstvo na úrovni EÚ**.

Finančné vplyvy na SPP

Pre spoločnú poľnohospodársku politiku a spoločnú rybársku politiku (ďalej aj „SRP“) po roku 2027 je v rámci rozpočtu na NRPP účelovo vymedzených **295 699 mil. eur** v bežných cenách, čo predstavuje (34,2 % alokácie NRPP, resp. 14,9 % celkového rozpočtu), z toho sú cca 2 000 mil. eur v bežných cenách určené pre SRP. Účelovo neurčené zdroje v rámci NRPP predstavujú 237 000 mil. eur v bežných cenách, o ktoré bude musieť SPP súťažiť s inými politikami spadajúcimi do NRPP na národnej úrovni.

Tabuľka 24: Návrh VFR 2028 – 2034 – prvý okruh (kapitola)

Nominálne sumy v bežných cenách, v mil. eur	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2028-2034	Podiel na NRPP	Podiel na výdavkovej kapitole	Podiel na rozpočte
1. Hospodárska, sociálna a územná súdržnosť, poľnohospodárstvo, prosperita a bezpečnosť vidieka a námorníctva	163 088	160 860	158 053	155 565	152 274	140 140	132 240	1 062 220	N/A	N/A	53,5%
Národné a regionálne plány partnerstva	135 571	133 134	130 131	127 411	123 879	111 535	103 415	865 076	N/A	81,4%	43,6%
SPP a rybárstvo - podpora príjmu	42 272	42 268	42 265	42 261	42 257	42 204	42 172	295 699	34,2%	27,8%	14,9%
Riadenie migrácie a hraníc	5 847	5 633	5 407	5 170	4 922	3 945	3 291	34 215	4,0%	3,2%	1,7%
Hospodárska, územná a sociálna súdržnosť vrátane rybného hospodárstva a vidieka	75 768	73 334	70 769	68 074	65 240	53 715	46 065	452 965	52,4%	42,6%	22,8%
Interreg		1 753	1 782	1 810	1 840	1 524	1 555	10 264	1,2%	1,0%	0,5%
Nástroj EÚ – akcie Únie	10 512	8 951	8 690	8 852	8 353	8 853	9 012	63 223	7,3%	6,0%	3,2%
Jednotná záchranná sieť / Poľn. rezerva	900	900	900	900	901	900	900	6 301	0,7%	0,6%	0,3%
Fond solidarity EÚ	2 706	2 760	2 815	2 872	2 929	2 988	3 047	20 117	2,3%	1,9%	1,0%
HOMĚ tematické zariadenia	3 401	3 469	3 539	3 609	3 682	3 755	3 830	25 285	2,9%	2,4%	1,3%
Ostatné	3 505	1 822	1 436	1 471	841	1 210	1 235	11 520	1,3%	1,1%	0,6%
Nástroj EÚ – vankúš	1 172	1 195	1 219	1 243	1 268	1 294	1 319	8 710	1,0%	0,8%	0,4%
Podpora turecko-cyperskej komunity	58	63	61	62	64	64	66	438	0,1%	0,0%	0,0%
Decentralizované agentúry, z toho:	2 677	2 866	3 048	3 261	3 483	3 676	3 877	22 888	N/A	2,2%	1,2%
Frontex	1 309	1 421	1 561	1 694	1 827	1 963	2 113	11 888	N/A	1,1%	0,6%
Europol	320	361	395	430	464	498	531	2 999	N/A	0,3%	0,2%
Vrátenie NGEÚ	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	168 000	N/A	15,8%	8,5%
Margin	781	797	814	831	846	864	881	5 814	N/A	0,5%	0,3%
Celkový rozpočet - kapitoly 1 - 4	269 463	282 871	283 088	290 350	294 112	285 350	279 660	1 984 894	N/A	N/A	N/A

Zdroj: COM(2025)570, vlastné prepočty MPRV SR

Účelovo viazané prostriedky pre SPP sú určené na **intervencie na podporu príjmu**:

1. degresívna podpora príjmu na základe plochy,
2. viazaná podpora príjmu,
3. osobitná platba na bavlnu,
4. platba za prírodné alebo iné osobitné obmedzenia jednotlivých oblastí,
5. platba za osobitné znevýhodnenia jednotlivých oblastí vyplývajúce z určitých povinných požiadaviek,
6. agroenvironmentálne a klimatické opatrenia,
7. platby pre malých poľnohospodárov,
8. podpora na nástroje na riadenia rizika,
9. podpora investícií pre poľnohospodárov a vlastníkov lesov,
10. podpora pre začatie činnosti mladých poľnohospodárov, nových poľnohospodárov, vidieckych podnikov a začínajúcich podnikov a rozvoj malých poľnohospodárov,
11. podpora poľnohospodárskych služieb,
12. podpora intervencií v určitých sektoroch podľa nariadenia (EÚ) č. 1308/2013 (okrem školského programu, verejnej intervencie, pomoci na súkromné skladovanie a výnimočných opatrení).

Z uvedeného zoznamu je zrejmé, že účelovo viazané prostriedky pre SPP (**293 699 mil. eur** v bežných cenách) sú určené nielen pre priame platby, ale aj pre sektorové intervencie, súčasný I. pilier SPP (EPZF), ako aj pre intervencie v záujme rozvoja vidieka, ktoré sú v súčasnosti financované z II. piliera SPP (EPFRV) so samostatným rozpočtom. Mimo uvedených účelovo viazaných prostriedkov sa nachádzajú:

1. LEADER,

2. intervencie zamerané na výmenu vedomostí a šírenie informácií,
3. intervencie zamerané na územnú a miestnu spoluprácu,
4. Školský program a
5. krízové platby pre poľnohospodárov.

Podľa nového návrhu budú po roku 2027 sektorové intervencie povinné pre nasledovné sektory: ovocie a zelenina, bielkovinové plodiny (nové), včelárske produkty, chmeľ (nové) a olivový olej a stolové olivy (nové). Zaradenie sektora vinohradníctva a vinárstva, ktorý bol doteraz považovaný za povinný, zostáva otázne.

V rámci flexibility bude mať každý členský štát možnosť podporiť aj ďalšie sektory, pričom rozhodnutie o tom bude v kompetencii Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Podľa SP SPP 2023 – 2027 boli okrem povinných sektorov podporované aj sektory mlieka a mliečnych výrobkov, bravčového mäsa, ovčieho a kozieho mäsa a zemiakov. Podpora zvolených sektorov podľa SP SPP 2023 – 2027 by mohla pokračovať aj po roku 2028 v tých prípadoch, kde boli operačné programy schválené na obdobie dlhšie ako päť rokov.

Agropotravinársky sektor môže získať podporu z projektov v rámci **Európskeho fondu pre konkurencieschopnosť (druhý okruh návrhu VFR)** a zostať neoddeliteľnou súčasťou **Európskeho rámcového programu pre výskum** v rámci jeho zložiek Zdravie, poľnohospodárstvo a biohospodárstvo s cieľom podporiť výskum a inovácie v oblasti potravinárstva, poľnohospodárstva, rozvoja vidieka a biohospodárstva. Taktiež je tu možnosť sústrediť sa na susedné regióny s UA v rámci Global Europe. Potreba identifikovať možnosti pre agrosektor.

Hlavné priority pre potravinársky sektor:

- byť konkurencieschopný na tretích trhoch; náležite financovaný z EÚ zdrojov s ohľadom na súčasnú neistú geopolitickú situáciu,
- čerpať z konkrétnejšieho cieľového rozpočtu, ktorý bude prístupnejší bez administratívnych bremien a s vyššou schopnosťou zainteresovaných aktérov zdieľať riziká,
- mať viacročný finančný rámec (VFR/MFF) viac súdržný s dlhodobou víziou pozitívnych dosahov projektov a
- pokračovať vo verejno-súkromných partnerstvách s technickou podporou miestnych samospráv a s udrzaním výskumno-vývojových a inovačných programov.

6.2. Porovnanie s VFR 2021 - 2027

V porovnaní s VFR 2021 – 2027, kde bolo pre SPP v rámci rozpočtu EPZF a EPFRV určených 31,2 % celkového rozpočtu EÚ, v novom VFR 2028 – 2034 ide o pokles podielu SPP na celkovom rozpočte o 16 % (pri zohľadnení prostriedkov určených pre jednotnú záchrannú sieť).

Tabuľka 25: VFR 2021 – 2027

Nominálne sumy v bežných cenách, v mil. eur	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2021-2027	Podiel na rozpočte
3. Prírodné zdroje a životné prostredie	58 624	56 519	56 849	57 003	57 112	57 332	57 557	400 996	33,1%
8. Poľnohospodárka a námorná politika	56 638	54 494	54 727	54 828	54 876	55 027	55 176	385 766	31,9%
Európsky poľnohospodársky záručný fond	40 924	41 257	41 518	41 649	41 781	41 913	42 047	291 089	24,0%
Európsky poľnohos. fond pre rozvoj vidieka	14 788	12 109	12 109	12 109	12 109	12 109	12 109	87 442	7,2%
Európsky námorný a rybársky fond	761	976	944	911	823	840	852	6 107	0,5%
Ostatné	148	135	138	141	144	147	149	1 002	0,1%
Decentralizované agentúry	17	17	18	18	18	19	19	126	0,0%
Celkový rozpočet	163 483	165 892	168 761	172 024	175 632	179 725	185 377	1 210 894	N/A

Zdroj: vlastné prepočty MPRV SR

Suma účelovo viazaná pre SPP 2028 – 2034 (293 699 mil. eur v bežných cenách) je takmer totožná so sumou určenou len pre EPZF 2021 – 2027 (291 089 mil. eur v bežných cenách), pričom sa porovnáva suma 5 ročného programového obdobia s navrhovanou alokáciou pre 7 ročné programové obdobie. SPP je však v súčasnom období financovaná aj z EPFRV sumou **87 442 mil. eur** v bežných cenách (bez prostriedkov NGEÚ). Nový návrh EK týkajúci sa NRPP prinúti a podnieti SPP bojovať o túto chýbajúcu sumu s ostatnými politikami v rámci prostriedkov, ktoré nie sú účelovo viazané, čo je neprípustné, keďže ide o kľúčový sektor. **SPP musí mať v rámci VFR 2028 – 2034 garantovanú adekvátnu sumu finančných prostriedkov, minimálne na rovnakej úrovni ako v súčasnom období**. EK vo svojom oznámení k VFR 2028 – 2034 (dokument COM(2025)570 final) uvádza, že poľnohospodárstvo a vidiecke oblasti zostávajú prioritou, čomu však objem účelovo viazaných prostriedkov pre SPP adekvátne nezodpovedá.

Okrem toho ročná garantovaná alokácia pre SPP predstavuje 41 957 mil. eur v bežných cenách, čo je súčasný ročný rozpočet iba EPZF. Podľa čl. 35 ods. 10 návrhu nariadenia, ktorým sa zriaďuje Fond, žiadosti za rok nároku 2027 v prípade priamych platieb a sektorových intervencií financovaných z EPZF sa započítajú ako súčasť rozpočtových záväzkov na rok 2028. Z uvedeného vyplýva, že tento „doplatok“ za rok nároku 2027 pohltí pravdepodobne skoro celú účelovo určenú alokáciu pre SPP na rok 2028, **čo sa vôbec nejaví byť správne**, keďže účelovo určená alokácia roku 2028 má pokrývať aj výdavky na rozvoj vidieka, na ktoré pravdepodobne nebude v tomto roku v rámci účelových prostriedkov priestor. Návrh VFR 2028 – 2034 **nedostatočne chráni základnú formu príjmovej podpory SPP**.

Krízové platby/ Jednotná záchranná sieť

Krízové platby sú novým prvkom zahrnutým do spoločného rámca NRPP. Nová intervencia pre krízové platby odráža mechanizmus riadenia tejto podpory, ktorý sa javí ako neprehľadný a náročný z pohľadu jej samotnej implementácie. Prahové hodnoty na úrovni 30 % výpočtu strát sú z nášho pohľadu stanovené príliš vysoko.

V rámci NRPP sa nachádza aj Nástroj EÚ, ktorý zahŕňa tzv. **jednotnú záchrannú sieť** (súčasná poľnohospodárska rezerva) v objeme 6 300 mil. eur v bežných cenách, ktorá má slúžiť výlučne pre poľnohospodárov na zmiernenie výkyvov na trhu. Je veľmi otáznne, ako EK dospela k uvedenej sume, nakoľko ročná alokácia pre poľnohospodársku rezervu **v súčasnom období** je v rámci stropu EPZF určená **na 450 mil. eur**. V programovom období 2021 – 2027 sa prostriedky poľnohospodárskej rezervy používajú nielen na jej pôvodný účel, ktorým je kompenzácia strát spôsobených narušením trhu, ale aj na odškodnenie poľnohospodárov, ktorí utrpeli straty v dôsledku prírodných katastrof, či nepriaznivých poveternostných udalostí. Napriek tomu, že sa v podstate odškodňujú dve skupiny prijímateľov, je čerpanie poľnohospodárskej rezervy v prebiehajúcom období veľmi nízke. Nový VFR 2028 – 2034 navrhuje ročnú alokáciu pre jednotnú záchrannú sieť vo výške 900 mil. eur, čo predstavuje jej zdvojnásobenie, a pritom sa navrhuje odškodňovanie len jednej skupiny prijímateľov. Taktiež návrhy novej legislatívy **neriešia, čo sa stane s nevyčerpanými prostriedkami tejto novej rezervy, ktorá má byť vyslovene určená pre poľnohospodárov**. Vidíme tu priestor pre navýšenie účelovo viazaných prostriedkov pre SPP na úkor zníženia záchrannej siete alebo zabezpečením presunutia nevyčerpaných zdrojov do SPP. Návrhy nových nariadení rovnako neriešia, ako sa naloží s nevyčerpanými prostriedkami súčasnej poľnohospodárskej rezervy.

Čerpanie poľnohospodárskej rezervy v prebiehajúcom období je veľmi nízke.

Zo 646,7 mil. EUR (= disponibilná rezerva na finančný rok 2025) bolo k 30.6.2025 vyčerpaných 191,8 mil. EUR, t. j. 29,7 % (Viď príloha č. 2 - dokument EK – systém včasného varovania – situácia k 30.06.2025)

Spolufinancovanie

Na intervencie uvedené v článku 35 (1) písm. a), b), c) a g) návrhu nariadenia, ktorým sa zriaďuje Fond (*degresívna podpora príjmu na základe plochy, viazaná podpora príjmu, osobitná platba na bavlnu a platby pre malých poľnohospodárov*) sa **nepožaduje žiadny národný príspevok** a ani sa neposkytuje žiadne dodatočné vnútroštátne financovanie.

Výška minimálneho spolufinancovania pre NRPP je stanovená v čl. 20 ods. 1 návrhu nariadenia, ktorým sa zriaďuje Fond, nasledovne:

- menej rozvinuté regióny 15 %,
- ostatné regióny 60 % (v súčasnom období je 47 %).

Tieto minimálne výšky národných príspevkov sa vzťahujú na intervencie SPP, ktoré budú financované z účelovo určených prostriedkov NRPP (v prípade Slovenska ide o LEADER, intervencie zamerané na výmenu vedomostí a šírenie informácií a intervencie zamerané na územnú a miestnu spoluprácu).

Pre intervencie SPP, pre ktoré je účelovo určená alokácia, je výška spolufinancovania stanovená v čl. 35 ods. 4 návrhu nariadenia, ktorým sa zriaďuje Fond, na úrovni minimálne 30 %. Rovnaká výška spolufinancovania platí aj pre Školský program. Okrem toho môžu členské štáty poskytnúť na Školský program dodatočné národné financovanie. V tomto prípade pôjde zrejme o financovanie, ktoré bude v súlade s pravidlami štátnej pomoci. Od Komisie očakávame, že dodatočne poskytne podrobnejšie vysvetlenie.

Zrušenie záväzkov

Návrh nariadenia, ktorým sa zriaďuje Fond, stanovuje, že Komisia zruší akúkoľvek sumu v pláne NRP, ktorá nebola použitá do 31. októbra kalendárneho roka nasledujúceho po roku rozpočtových záväzkov. Ide o zmenu pravidla pre zrušenie záväzkov (tzv. decommitmentu) **$n + 2$ na $n + 1$** , a teda ročná alokácia musí byť vyčerpaná do 22 mesiacov. Vzhľadom na zmenu štruktúry a organizácie nového obdobia 2028 – 2034, ktorá si vyžiada značné organizačné zmeny aj vo vnútri štátov, najmä z hľadiska nastavenia IT systémov z dôvodu zlučovania fondov, **nepovažujeme za vhodné skracovať obdobie čerpania ročných záväzkov.**

Priority MPRV SR

1. **Externá konvergencia vs. agriculture prosperity gap** - Riešenie otázky externej konverencie s dôrazom na spravodlivé a férové platby pre poľnohospodárov. K zavedeniu pojmu „**agriculture prosperity gap**“, ktorý by mal nahrádzať pojem „externá konvergencia“, domnievame sa, že tento nástroj môže plniť doplňujúcu zložku avšak nemožno ju nahrádzať nástrojom na znižovanie rozdielov v podpore medzi členskými štátmi. EK síce navrhuje ponechanie týchto prostriedkov z „bonusov“ na podporu príjmov, zároveň sa však v návrhoch legislatívneho balíku k novému VFR objavuje drastické zavádzanie stropovania priamych platieb. Tento prístup znevýhodňuje krajiny s historicky dominantnou veľkovýrobnou štruktúrou, a je potrebné aby EK zohľadňovala, že existujú ČŠ, ktoré nemajú dorovnané priame platby a významne sa ich tiež dotkne navrhované stropovanie priamych platieb. Musí sa klásť dôraz na potrebu zabezpečenia dostatočných finančných zdrojov na udržateľné poľnohospodárstvo a zabezpečenia stability príjmov pre poľnohospodárov;
Slovensko má veľmi vysoký podiel veľkých fariem (rovnako je na tom ČR – priemer 117 ha). **Priemerná veľkosť farmy SR je 102 ha.**
Veľkí poľnohospodári (napr. nad 500 ha - tvoria cca 12 % všetkých fariem, ale obhospodarujú cca 89 % poľnohospodárskej pôdy.
Malí a strední poľnohospodári (napr. pod 50 ha) - tvoria viac ako 80 % fariem, ale obhospodarujú len cca 11 % pôdy.
2. **Spoločná poľnohospodárska politika musí disponovať vlastným silným samostatným rozpočtom. Nepresúvať ťarchu financovania na ČŠ vo forme zvýšeného spolufinancovania.** Žiadame o navýšenie účelovo viazaných prostriedkov pre SPP minimálne na úroveň rozpočtu súčasnej SPP, prepočítanú na 7 ročné obdobie. (MPRV SR v súčasnosti pripravuje analýzu rozpočtu a podklad k negociáciám. Podklad bude doručený do konca augusta 2025);
3. Nová navrhnutá riadiaca štruktúra programového obdobia 2028 - 2034 si bude vyžadovať zmenu organizácie vykonávania programov EÚ na národnej úrovni a taktiež procesov a IT systémov, a preto skrátenie oprávnenosti čerpať ročné záväzky zo súčasných 3 rokov na 22 mesiacov je neakceptovateľné. Žiadame o umožnenie čerpania **ročných záväzkov počas 3 rokov ($n+2$);**
4. **Zachovať samostatnú SPP, t.j. nezahrňať kapitolu SPP do spoločného rámca NRPP.** Hoci EK kopíruje v rámci navrhovaných opatrení „Víziu pre poľnohospodárstvo a potravinárstvo“, avšak spôsob ich implementácie a systém riadenia predstavuje zásadný odklon od doterajšej praxe. **Je potrebné zamedziť zvyšovaniu administratívnej**

zát'azi, neprehľadným postupom pre farmára a komplikovanejšiemu riadeniu so značným rizikom omeškania vyplácania podpory pre farmárov;

5. Potreba zabezpečiť plnenie požiadaviek od 1.1.2028 pre intervencie podpory príjmu, t.j. zabezpečenie právnej istoty. Poľnohospodári musia byť o podmienkach podpory včas informovaní, ak ich majú plniť od 1.1.2028, čo je podmienka pre vyplatenie platieb. Riziko nevyplatenia/omeškania vyplácania platieb účelovo viazaných finančných prostriedkov (BISS, Viazaná podpora).